

CENTAR ZA DEMOKRATIJU

O poštovanju **PRAVA** iz radnog odnosa

Primeri kršenja prava zaposlenih

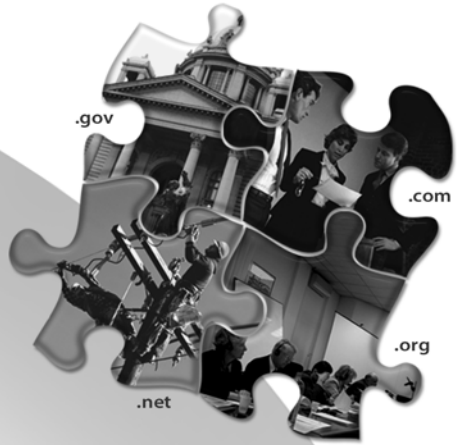
Evropska unija

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

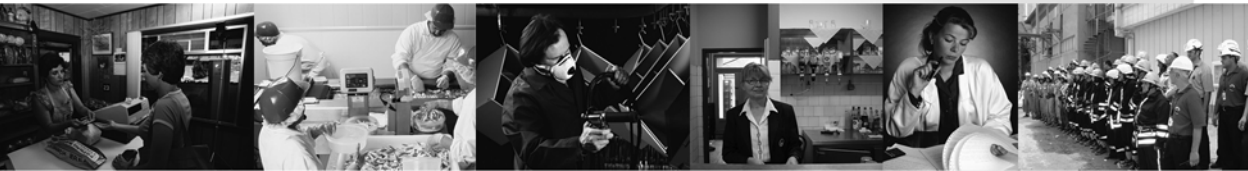

INSTITUTE FOR
Sustainable
Communities

O poštovanju **PRAVA** iz radnog odnosa

Primeri kršenja prava zaposlenih

CENTAR ZA DEMOKRATIJU

O poštovanju prava iz radnog odnosa

Primeri kršenja prava zaposlenih

Izdavač

Centar za demokratiju
Maršala Birjuzova 16/III • Beograd • Srbija
info@centaronline.org • www.centaronline.org

Za izdavača

Nataša Vučković

Dizajn

Pozitiv MVP

Štampa

Grafolik, Vojvode stepe 375

Tiraž

500

Realizaciju kampanje SNAGA DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI – Država, biznis i građani za ekonomska i socijalna prava finansijski podržava Evropska unija kroz program „Evropska inicijativa za demokratiju i ljudska prava (EIDHR)” i Institut za održive zajednice kroz program „Javno zagovaranje organizacija građanskog društva“ finansiranog od USAID-a.

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije.
Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Centra za demokratiju
i ni u kom slučaju ne predstavlja stavove Evropske unije.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

INSTITUTE FOR
**Sustainable
Communities**

Izdavanje ove publikacije omogućio je Institut za održive zajednice (ISC), uz podršku američkog naroda kroz donaciju USAID-a br. 169-A-0006-00104-00. Mišljenja izneta u ovoj publikaciji su izneta od strane autora i nužno ne odlikavaju mišljenje ISC-a, USAID-a ili Američke vlade.

ISBN 86-83675-18-0

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

331.109.6(497.11)
347.9.331(497.11)

O poštovanju prava iz radnog odnosa :
primeri kršenja prava zaposlenih / (priredio)
Centar za demokratiju. – Beograd : Centar za
demokratiju, 2008 (Beograd : Grafolik) .
– 55 str. : tabele ; 23 cm

Tiraž 500. – Str. 5-6: Uvod/Ksenija Petovar.

ISBN 978-86-83675-18-0

1. Centar za demokratiju (Beograd)
a) Radni spor - Mirno rešavanje - Srbija
b) Zaposleni – Pravna zaštita - Srbija

COBISS . SR – ID 147511308

Sadržaj

I Uvod	5
II O rešavanju radnih sporova	7
III Svedočenja građana o kršenju prava iz oblasti rada i radnih odnosa	15
IV SOS telefon za žene žrtve diskriminacije na radnom mestu	44
V Analiza slučaja – Ženski centar Užice	46
VI Institucije koje se bave sprovođenjem i zaštitom ekonomskih i socijalnih prava	53
VII O Centru za demokratiju	54

I UVOD

Demokratske društvene vrednosti neprekidno šire "pravo" ljudskih prava. Pored građanskih i političkih prava, koja su decenijama bila prioritet u razvoju demokratije i uspostavljanju demokratskih institucija, sada se pažnja sve više usmerava na druge skupine ljudskih prava, za koje se, s razlogom, tvrdi da osposobljavaju za sticanje političkih i građanskih prava, s jedne strane, i da su integralni činilac i jedan od temelja kvaliteta života građana, s druge. Tu spadaju ekonomska, socijalna i kulturna prava, pravo na zdravu/kvalitetnu životnu sredinu, pravo na informisanje i druga prava. Ostvarivanje ovih prava omogućava individualni napredak, blagostanje pojedinca i jačanje porodice kao primarne društvene grupe.

Fond Centar za demokratiju od svog osnivanja radi na širenju kulture i znanja o ljudskim pravima. Nakon više od jedne decenije rada na afirmaciji političkih i građanskih prava (kroz projekte: Škola za civilno društvo POLITEIA i Škola za mlade lidere PERIKLES, programe za sudije, programe podrške rodnoj ravnopravnosti, Demokratski politički forum i mnoge druge) svoje aktivnosti sve više usmeravamo ka korpusu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, doprinoseći time jačanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta i razvoju demokratskog društva i u Srbiji.

Ostvarivanje ekonomskih i socijalnih prava odvija se u trouglu: DRŽAVA – BIZNIS – GRAĐANI i zahteva saradnju sva tri sektora. Svi akteri moraju preuzeti deo odgovornosti i obaveza u ostvarivanju vrednosti i ciljeva demokratskog i otvorenog društva - solidarnosti, kvaliteta života i dobrobiti građana.

Da bi se ove vrednosti ostvarile, o njima treba stalno razgovarati i upoznavati javnost. Kampanja SNAGA DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI – DRŽAVA – BIZNIS I GRAĐANI ZA EKONOMSKA I SOCIJALNA PRAVA ima za cilj da temu o ekonomskim i socijalnim pravima učini stalnim predmetom javne brige i javne rasprave. Realizaciju kampanje finansijski podržavaju Evropska unija kroz program EVROPSKA INICIJATIVA ZA DEMOKRATIJU I LJUDSKA PRAVA (EIDHR) i Institut za održive zajednice – USAID kroz program JAVNO ZAGOVARANJE ORGANIZACIJA GRAĐANSKOG DRUŠTVA.

Kampanjom SNAGA DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI želimo naročito da skrenemo pažnju javnosti na jedan segment ekonomskih i socijalnih prava, a to su PRAVA IZ RADNOG ODNOSA – pravo na jednakost i zabranu diskriminacije u ostvarivanju ovih prava, pravo na zaštitu na radu, pravo na ograničeno radno vreme i odmor. Sva ova, i druga srodna prava, obuhvaćena su Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima koji je Republika Srbija preuzela kao jedna od sledbenica nekadašnje SFRJ, kao i drugim međunarodnim dokumentima koje je naša zemlja ratifikovala. Ovim dokumentima pripada i Evropska socijalna povelja iz 1996. godine, kao jedan od ključnih dokumenata Saveta Evrope, koje države članice ratifikuju nakon prijema u ovu organizaciju. Jedan od ciljeva ove kampanje je i javno zagovaranje ratifikacije Evropske socijalne povelje, kao jedne od važnih karika u unapređenju stanja ekonomskih i socijalnih prava u Srbiji.

Statistički podaci i sporadični izveštaji u medijima svakodnevno nas upozoravaju na dramatične uslove u kojima danas radi veliki broj zaposlenih u Srbiji. Svakih sedam minuta povredi se po jedan radnik, svake nedelje dogodi se jedan smrtni slučaj na poslu. U 2006. godini gotovo hiljadu zaposlenih postali su teški invalidi od povreda na radnom mestu. Znamo da se potpisuju izjave o odricanju od prava na godišnji odmor, da su žene prinuđene da se odreknu materinstva kako bi dobile ili zadržale zaposlenje, da ne postoji dovoljan broj pristojnih i bezbednih ustanova za predškolsku zaštitu dece, osnovnih škola sa produženom i ceodnevnom nastavom usklađenom sa radnim vremenom roditelja, dnevnih boravaka za brigu o starima i licima sa posebnim potrebama dok su članovi porodice na poslu, kao ni mnoge druge usluge neophodne da se obezbedi efikasan rad zaposlenih. Znamo da još uvek armija zaposlenih radi bez ikakvog ugovora, uplata penzionog i zdravstvenog osiguranja, redovnog isplaćivanja plata i bez ikakve garancije da će zadržati radno mesto jer to najčešće zavisi od volje i hira poslodavca. Prema istraživanjima o percepciji sigurnosti radnog mesta i uslova rada, Srbija se nalazi na začelju evropskih država.

Zakonska regulativa u Srbiji je u mnogome usklađena sa međunarodnim dokumentima i odgovarajućom regulativom Evropske unije. Osnovni problem je što se mnogi od propisa ne poštuju i što su veoma slabi zaštitni mehanizmi i instrumenti za sprovođenje zakonskih propisa. Takođe, ne postoji ni svest samih zaposlenih o pravima koja im pripadaju po osnovu Zakona o radu i Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, kao ni potpuno efikasni mehanizmi za ostvarivanje i zaštitu ovih prava. Kod ne malog broja poslodavaca uvreženo je vulgarno shvatanje kapitalizma da je radnik trošak koji treba smanjiti, a ne onaj ko donosi profit i predstavlja najveću vrednost kompanije. Ovakvo stanje efikasno se može menjati pokretanjem pozitivne društvene energije i razvijanjem solidarnosti zaposlenih i građana. Jedan od ciljeva ove KAMPANJE je da širi i ojača svest o važnosti poštovanja i zaštite ekonomskih i socijalnih prava zaposlenih, naročito u sferi rada i radnih odnosa, kao jednog od temeljnih stubova demokratskog društva zasnovanih na solidarnosti i podizanju kvaliteta života građana. Poštovanje ekonomskih i socijalnih prava je temelj društveno odgovornog delanja u svim sferama života i stoga se ono mora postaviti kao jedan od prioriteta dnevnog reda političke, stručne i druge javnosti.

KAMPANJA je okrenuta ka svim akterima društveno odgovornog delanja – KOMPANIJAMA, DRŽAVNOJ UPRAVI I ADMINISTRACIJI, ZAPOSLENIMA, ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA I DRUGOJ JAVNOSTI.

Veća društvena odgovornost kompanija doprinosi njihovom ugledu i poboljšava ukupnu poslovnu klimu u zemlji. Državna uprava i administracija imaju odgovornost za sprovođenje zakonskih propisa i pružanje zaštite građanima u ostvarivanju njihovih zakonom utvrđenih prava. Organizacije civilnog društva su snažna podrška građanima u ostvarivanju prava iz radnog odnosa. Podsticanjem zaposlenih da otvoreno i javno govore o svojoj odgovornosti u radnom procesu i o problemima sa kojima se suočavaju na radnom mestu, podstiče se demokratski i javni dijalog o relevantnim društvenim pitanjima.

Od posebne važnosti je senzibiliranje javnosti na dosledno sprovođenje zakona i jačanje sudske zaštite, što će imati direktne učinke na suzbijanje rada na crno i povećanje sigurnosti zaposlenih.

Prof.dr Ksenija Petovar

II O rešavanju radnih sporova

Sredinom januara 2008. godine, Centar za demokratiju je uputio zahtev Ministarstvu rada i socijalne politike, kao i Republičkoj agenciji za mirno rešavanje radnih sporova za pristup određenim informacijama od javnog značaja. Podaci su traženi za 10 gradova (Beograd, Novi Sad, Subotica, Zrenjanin, Niš, Kraljevo, Kragujevac, Kruševac, Užice i Paraćin) i to za period od 1. januara do 31. decembra 2007. U daljem tekstu sledi kratka analiza dobijenih podataka.

I Republička agencija za mirno rešavanje radnih sporova

Pored klasičnih načina rešavanja radnih sporova u kojima je presudna uloga državnih ustanova (inspekcije, sudovi i sl.) u Srbiji se od 2005. godine primenjuju i nove forme tzv. mirnog rešavanja radnih sporova. Te godine usvojen je Zakon o mirnom rešavanju radnih sporova (Službeni glasnik RS, br.24/05) kojim se popunjava praznina u našem zakonodavstvu. Naime, Zakonom se uređuje postupak mirnog rešavanja radnih sporova, omogućava jeftiniji i jednostavniji način i veća efikasnost u rešavanju radnih sporova, smanjuju socijalne napetosti i jača poverenje socijalnih partnera. Isto tako, doprinosi se i harmonizaciji našeg radnog zakonodavstva sa međunarodnim pravom iz oblasti radnih odnosa. Zakon o mirnom rešavanju radnih sprova ograničen je na nekoliko vrsta radnih sporova: (1) u oblasti individualnih radnih sporova - na sporove usled nezakonitog otkaza ugovora o radu i (ne)isplaćivanja minimalne zarade i (2) kod kolektivnih radnih sporova - na sporove vezane za kolektivni ugovor, pravo na štrajk i pravo na sindikalno organizovanje. U skladu sa odredbama Zakona, formirana je Republička agencija za mirno rešavanje radnih sporova.

Za relativno krako vreme rada Agencije (oko 2 godine) pokrenuto je oko 4000 individualnih sporova na teritoriji Srbije, od kojih je rešeno 3038, odnosno oko 75%. Najveći broj sporova nastao je u postupku privatizacije društvenih preduzeća (od toga je rešeno preko 2900). U gradovima koji su obuhvaćeni našom kampanjom, najveći broj sporova vođenih u jednom preduzeću odnosi se na El Holding iz Niša i ticao se isplate minimalne zarade (rešeno 769 sporova), a potom na Šinvoz iz Zrenjanina (198 rešenih sporova). U Beogradu su rešena 73 spora (od toga 46 u Ineksu), u Novom Sadu 72 i Kragujevcu 2. Od oko 50 pokrenutih kolektivnih sporova, rešeno je 25, od kojih 18 od opšteg interesa. U gradovima uključenim u kampanju, sporovi od opšteg interesa vođeni su u Beogradu i okolini (9), Nišu i Kraljevu (po dva), Novom Sadu (4) i Zrenjaninu i Subotici (po jedan).

II Ministarstvo rada i socijalne politike / Aktivnosti inspeksijskih službi

Iz Ministarstva rada i socijalne politike dobijeni su podaci o merama preduzetim od strane inspekcija rada iz oblasti radnih odnosa i oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Podaci se odnose na 2007. godinu i pokrivaju organizacione jedinice u upravnim okruzima sa sedištem u Kragujevcu, Kraljevu, Jagodini, Kruševcu, Nišu, Užicu, Novom Sadu, Zrenjaninu, Subotici i Beogradu.

Inspeksijski nadzor u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu

Prema izveštaju Inspeksijskog nadzora u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu u ukupno 9 organizacionih jedinica, inspektori su tokom 2007. godine doneli 4.527 *rešenja o otklanjanju nedostataka* u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu (najveći broj donetih rešenja uručen je u organizacionoj jedinici Niš, potom u Beogradu, Užicu i Novom Sadu, a najmanje u Zrenjaninu i Subotici). Broj *mera naloženih rešenja* iznosi 10 281 (najveći broj mera donet je u Nišu, Beogradu, Kraljevu, Kruševcu, Kragujevcu, Užicu i Jagodini, a znatno manje u Zrenjaninu i Subotici). Broj *rešenja o zabrani rada* iznosi 443 (najveći broj donet je u Beogradu, a najmanje u Subotici). Izvršeno je 17 *nadzora smrtnih povreda na radu* (najveći broj izvršenih nadzora bio je u Beogradu, znatno manje u Nišu, Kraljevu, Jagodini i Zrenjaninu, dok takvih slučajeva nije bilo u organizacionim jedinicama u Kruševcu, Novom Sadu, Kragujevcu, Užicu i Subotici). Izvršeno je 698 *nadzora teških povreda na radu* - u Beogradu 371, a srazmerno manje u jedinicama u Kragujevcu (63), Zrenjaninu (53), Nišu (39), Kruševcu (39), Jagodini (36), Užicu (43), Novom Sadu (28), Kraljevu (17) i Subotici (10).

Budući da ne raspoložemo sa odgovarajućim podacima o ukupnom broju zaposlenih, niti strukturi radnih mesta po sektorima u ovim organizacionim jedinicama, ne mogu se izvoditi nikakvi zakljuci o procentualnom učešću povreda u odnosu na ukupan broj i strukturu radnih mesta. S obzirom na ovo ograničenje u pogledu interpretacije raspoloživih podataka, zadržaćemo se na komentaru apsolutnih brojeva i indikacija koje oni pružaju.

Tabela 1: Podaci o inspeksijskom nadzoru u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu

	Doneta rešenja o otklanjanju nedostataka	Broj mera naloženih rešenja	Broj rešenja o zabrani rada	Broj izvršenih nadzora smrtnih povreda na radu	Broj izvršenih nadzora teških povreda na radu
Beograd	663	1265	123	11	38
Niš	1103	2939	79	2	371
Kruševac	395	1047	19	0	39
Kraljevo	457	1192	33	2	17
Kragujevac	376	970	54	0	63
Jagodina	277	704	33	1	53
Užice	539	814	42	0	43
Novi Sad	518	990	35	0	28
Zrenjanin	124	281	20	1	53
Subotica	72	79	5	0	10
UKUPNO	4527	10281	443	17	698

Zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka

U toku 2007. godine podneto je ukupno 1209 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Za najveći broj podnetih zahteva (oko 70%), Inspektorat nema podatke o ishodu. Razlog tome je što Inspektorat dobija podatke o ishodu tek pošto prekršajni organi završe postupak. Među obrađenim zahtevima (350), novčane kazne su izrečene za 321 predmet, opomene za 21, dok je 17 postupaka obustavljeno.

Tabela 2: Podneti zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka.

	Broj podnetih zahteva	Broj izrečenih novčanih kazni	Broj izrečenih opomena	Broj obustavljenih postupaka	Broj zahteva za koje Inspektorat nema podatke o ishodu
Beograd	280	61	5	6	222
Niš	119	59	10	3	65
Kruševac	143	62	1	4	77
Kraljevo	103	10	3	0	90
Kragujevac	99	20	0	0	73
Jagodina	53	4	0	0	49
Užice	32	19	2	1	10
Novi Sad	213	48	0	3	162
Zrenjanin	99	11	0	0	88
Subotica	74	27	0	0	0
UKUPNO	1209	321	21	17	836

Pokretanje prekršajnog postupka

Podneti zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka po članu 69. stav 1. Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, prikazani su u Tabeli 3.

Tabela 3: Broj podnetih zahteva za pokretanje prekršajnog postupka po članu 69. stav 1 Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu

	Ukupan broj podnetih zahteva	Član 69. ZoBZR Tačka 1*	Član 69. ZoBZR Tačka 2	Član 69. ZoBZR Tačka 3	Član 69. ZoBZR Tačka 4
Beograd	113	68	34	6	6
Niš	41	15	9	0	2
Kruševac	21	9	7	1	4
Kraljevo	8	2	0	3	3
Kragujevac	93	87	6	0	0
Jagodina	9	2	3	0	4
Užice	3	0	0	0	3
Novi Sad	76	60	16	0	0
Zrenjanin	16	13	1	0	2
Subotica	18	18	0	0	0
UKUPNO	398	274	76	10	24

* - Odgovarajuće kaznene odredbe prema članu 69. stav 1, kojim se predviđaju novčane kazne od 800.000 do 1.000.000 dinara za poslodavce sa svojstvom pravnog lica su: tačka 1 – ako ne obezbedi rad na radnom mestu i radnoj sredini u kojima su sprovedene mere bezbednosti i zdravlja na radu; tačka 2 – ako ne obezbedi preventivne mere radi zaštite života i zdravlja zaposlenih i ako ne obezbedi potrebna finansijska sredstva za primenu; tačka 3 – ako u pismenoj formi ne donose akt o proceni rizika za sva radna mesta, ne utvrdi mere za otklanjanje rizika i blagovremeno ne uskladi akt saglasno novim okolnostima; i tačka 4 – ako opštim aktom, odnosno kolektivnim ugovorom, ili ugovorom o radu, ne utvrdi prava, obaveze i odgovornosti u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Posmatrano po oblastima delatnosti, tokom 2007. godine u organizacionim jedinicama u upravnim okruzima Kragujevac, Užice, Subotica, Zrenjanin, Jagodina, Kraljevo i grad Beograd, obavljeno je ukupno 19 949 nadzora, od toga *po zahtevu stranke* 5 141, a *po službenoj dužnosti* 14 808. Najviše nadzora po službenoj dužnosti obavljeno je u sektoru trgovine (7 295), a po zahtevu stranke u sektoru industrije i rudarstva (1 657) i trgovine (1 142). Broj lica obuhvaćenih nadzorom bio je 118 488, a od toga zaposlenih "na crno" 4 275. Nakon izvršenog nadzora, sa 3 597 lica je zasnovan radni odnos, najviše u sektoru trgovine (1 144), građevinarstva (787), zanatskih i ličnih usluga (623) i ugostiteljstva i turizma (536). Razlika između broja lica koja su radila na crno i broja lica koja su nakon izvršenog nadzora zasnovala radni odnos je posledica odluke, odnosno izjave jednog broja radnika koji su radili na crno, data nadležnim opštinskim organima, da ne žele da zasnuju stalni radni odnos.

U istom periodu, ukupno je izrečeno 26 *mandatnih kazni*, od toga protiv pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu 18, a protiv preduzetnika 8. Najviše mandatnih kazni izrečeno je u sektoru zanatskih i ličnih usluga (10) i trgovine (9). Podneto je 15 *krivičnih prijava*, 9 protiv odgovornog lica u pravnom licu i 6 protiv preduzetnika, od toga najviše u industriji i rudarstvu (6), trgovini (4) i ugostiteljstvu (3). Kod krivičnih prijava, ne postoji povratna informacija o sudbini prijave. Pokrenuto je 2 213 *prekršajnih postupaka*, od toga protiv pravnog i odgovornog lica 940, a protiv preduzetnika 1 273. Najviše postupaka pokrenuto je u sektoru trgovine (770), ugostiteljstva i turizma (410), zanatskih i ličnih usluga (335), građevinarstva (226) i industrije i rudarstva (207). Kod prekršajnih prijava, prati se ceo postupak, od početka podnošenja zahteva do momenta izricanja novčane kazne.

Broj rešenja donetih po članu 269. Zakona o radu bio je 2 369. Prema tom članu, inspektor rada je ovlašćen da rešenjem naloži poslodavcu da u određenom roku otkloni utvrđene povrede zakona, opšteg akta ili ugovora o radu, a poslodavac je dužan da u predviđenom roku od dana isteka roka za otklanjanje utvrđene povrede, obavesti inspekciju rada o izvršenju rešenja. U slučaju da poslodavac ne otkloni učinjenu povredu zakona, inspektor rada podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Evidenciju o tome vode inspektori.

Broj rešenja donetih po članu 271. Zakona o radu bio je 608. Prema članu 271. ZoR, inspektor može da odloži svojim rešenjem izvršenje rešenja o otkazu ugovora o radu ukoliko je očigledno povređeno pravo zaposlenog, a zaposleni je poveo radni spor, kao i da je inspektor rada dužan da donese rešenje o odlaganju izvršenja rešenja poslodavca o otkazu ugovora o radu u roku od 15 dana od dana podnošenja zahteva zaposlenog.

Istovremeno, tokom 2007. godine, pruženo je 9 231 vrsta pravne pomoći, najviše zaposlenima u sektoru trgovine (2 485), ugostiteljstva i turizma (1 372), odnosno zanatskih i ličnih usluga (1 371) i industrije i rudarstva (1 054).

Pomenuli smo da je od ukupnog broja izvršenih nadzora, 5 141, odnosno oko jedna četvrtina, je *pokrenut po zahtevu stranke*. Četiri petine nadzora (4 142) izvršeno je protiv pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu (privatna ili državna preduzeća), a jedna petina (996) protiv preduzetnika (male privatne radnje i aktivnosti). Najviše podnetih zahteva bilo je u sektoru industrije i rudarstva (1 657) i trgovine (1 142). Izrečeno je 10 mandatnih kazni (polovina u trgovini), a ukupan iznos izrečenih kazni iznosio je 95 000 dinara. Podneto je pet krivičnih prijava, kao i 466 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

Na osnovu člana 269. Zakona o radu, doneta su rešenja o sledećim zahtevima:

- zasnivanje radnog odnosa: 49 rešenja
- izmena ugovora o radu: 56 rešenja
- prestanak potrebe za radom zaposlenih: 10
- radno vreme – noćni rad: 4
- odmori i odsustva: 7
- zarade: 452
- naknade i druga primanja: 72
- radna knjižica: 131
- prestanak radnog odnosa po članu 175-183 ZoR.: 49.

Zahtevi sudiji za prekršaje

Tokom 2007. godine, u organizacionim jedinicama Inspektorata rada Ministarstva rada i socijalne politike (Kragujevac, Kraljevo, Jagodina, Beograd, Užice, Subotica, Zrenjanin), podneto je 1 984 zahteva sudiji za prekršaje, od toga protiv pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu 827, a protiv preduzetnika 1 157. Najviše zahteva bilo je u sektoru trgovine (638), ugostiteljstva i turizma (352), zanatskih i ličnih usluga (300), industrije i rudarstva (210) i građevinarstva (199). Najčešći osnov za pokretanje prekršajnog postupka bio je Zakon o radu (1 457), potom Zakon o državnoj upravi (142) i Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (86).

U prvom stepenu je u dva slučaja zatražena dopuna zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, u 76 slučajeva je postupak obustavljen, u 11 slučajeva postupak je prekinut, u 48 slučajeva je zahtev zastareo, dok su izrečene ukupno 33 opomene. Broj izrečenih novčanih kazni je 1163, u ukupnoj vrednosti od 179 225 700 dinara, odnosno 15 410 dinara po predmetu. Inspektorat ne raspolaže podacima o naplati kazni.

Apsolutna zastarelost zahteva podnetih sudiji za prekršaje nastaje u roku od dve godine. Prema ocenama iz Inspektorata, rad sudija za prekršaje je znatno poboljšan u poslednjih nekoliko godina, što može da se proceni na osnovu broja povratnih informacija. Takođe, kazne su pooštrene i smanjen je broj radnika koji rade na crno. U Inspekciji rada skreću pažnju na nekoliko problema, od kojih se posebno teškim čine dva. Prvi je nepovezanost i elektronska/komunikaciona neumreženost nadležnih službi i institucija (inspeksijske službe i organi, sudski organi, službe u drugim ministarstvima i dr.), što značajno otežava međusobnu saradnju, kao i ažurnu i celovitu razmenu informacija. Drugi problem je nepostojanje centralne baze podataka, koja bi omogućavala da se dobijaju i prate svi važni podaci o podnetim prijavama, licima, fazama i ishodu postupka, statusa predmeta i sl.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО РАДА, ЗАПОШЉАВАЊА
И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ
Сектор инспекције рада
ЗБИРНА ТАБЕЛА

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ИНСПЕКТОРА РАДА ЗА РАДНЕ ОДНОСЕ ЗА МЕСЕЦ
(по делатностима) **2007. ГОДИНЕ**

ЗИ-1

Федни број	Објекти надзора по областима делатности				Број надзора		у радном односу	На црно	Број лица са којима је по надзору заснован радни однос	Број изречених мандатних казни			Кривична пријава			Прејскајни поступак			Број решења донетих по чл. 269. ЗОР	Број решења донетих по чл. 271. ЗОР	Број закључака	Пужане правне помоћи	Указивање по чл. 31. ЗЈУ (чл. 93. ЗЈУ-нови)	Превентивно поступање по чл. 27. став 2. ЗЈУ (чл. 93. ЗЈУ-нови)
	По захтеву странке	По службеној дужности	Укупно (3+4)	По захтеву странке	По службеној дужности	Укупно				Против правног лица и одговорног лица у правном лицу	Против правног лица и одговорног лица	Укупно	Против правног лица и одговорног лица	Против предузетника	Укупно	Против правног лица и одговорног лица	Против предузетника	Укупно						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1.	Индустрија и рударство	1657	348	2005	31075	225	223	1	0	1	5	1	6	202	5	207	484	142	729	1054	19	84		
2.	Пољопривреда	81	55	136	2567	32	31	0	0	0	0	0	0	29	2	31	36	4	19	223	2	9		
3.	Шумарство	29	3	32	23	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	8	17	3	27	0	3		
4.	Водoprивреда	3	3	6	115	0	11	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	1	2	119	0	1		
5.	Грађевинарство	418	1198	1616	11131	1067	787	0	0	0	0	1	1	138	88	226	194	178	332	959	4	70		
6.	Саобраћај и везе	276	265	541	10424	114	95	0	0	0	0	0	0	42	34	76	42	75	120	284	5	25		
7.	Трговина	1142	7295	8437	21216	1202	1144	3	6	9	3	1	4	289	481	770	806	73	2813	2485	57	431		
8.	Угоститељство и туризам	286	2178	2464	5543	701	536	2	1	3	0	3	3	59	351	410	313	24	669	1372	17	155		
9.	Занатске и личне услуге	347	2607	2954	7798	713	623	10	0	10	0	0	0	57	278	335	315	27	930	1371	23	132		
10.	Стамбено комунална делатност и уређивање насеља и простора	96	44	140	1631	3	2	0	0	0	0	0	0	4	4	8	13	4	32	56	3	9		
11.	Финансијске, техничке и пословне услуге	116	328	444	1896	100	66	0	0	0	0	0	0	24	14	38	51	8	116	243	1	15		
12.	Образовање, наука, култура и информатије	334	86	420	5592	14	11	2	1	3	0	0	0	39	2	41	39	30	149	341	7	26		
13.	Здравствена и социјална заштита	153	231	384	17994	14	9	0	0	0	0	0	0	12	6	18	39	11	107	290	9	8		
14.	Заднице, фондови и пословне организације	39	22	61	545	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	7	3	8	26	47	0	1		
15.	Остало: омп. задруге, синдикат, зем. задруге, адвокат, Канц. И сп.	164	145	309	938	87	59	0	0	0	1	0	1	36	7	43	26	6	123	360	1	30		
	Укупно	5141	14808	19949	118488	4275	3597	18	8	26	9	6	15	940	1273	2213	2369	608	6170	9231	148	999		

ЗБИРНА ТАБЕЛА

Редни број	Објекти надзора по областима делатности	Број поднетих захтева			Против правног лица и одговорног лица у правном лицу			Против предузетника			Мандатне казне						Кривичне пријаве				Прекршајни поступак					Број донетих решења по чл. 269. Закона о раду					
		Против правног лица и одговорног лица у правном лицу	Против предузетника	Против правног лица и одговорног лица у правном лицу	Против правног лица и одговорног лица у правном лицу	Против предузетника	Укупан број изречених мандатних казни	Износ изречених мандатних казни у дин	Износ наплаћених мандатних казни у дин	Број кривичних пријава против лица у правном лицу	Број кривичних пријава против лица у правном лицу	Број кривичних пријава против лица у правном лицу	Укупан број поднетих кривичних пријава (1+12)	Број захтева за покретање прекршајног поступка против правног лица и одговорног лица	Број захтева за покретање прекршајног поступка против предузетника	Укупан број поднетих пријава (14+15)	Заснивање радног односа	Измена уговора о раду	Престанак потребе за радом запослених	Радно време - ноћни рад	Одмор и одсуства	Зараде	Накнаде и друга примања	Радна књижица	Престанак радног односа по чл. 175-183 ЗОР						
2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25							
1.	Индустрија и рударство	1657	1603	54	1	0	1	25000	0	4	0	4	131	4	135	2	12	0	0	2	343	8	10	8							
2.	Пољопривреда	81	80	1	0	0	0	0	0	0	0	0	17	1	18	3	1	0	0	1	9	5	0	0							
3.	Шумарство	29	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0						
4.	Водoprивреда	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
5.	Грађевинарство	418	363	55	0	0	0	0	0	0	0	0	32	3	35	2	2	0	1	0	17	6	4	2							
6.	Саобраћај и везе	276	259	17	0	0	0	0	0	0	0	0	18	1	19	3	3	1	0	0	4	1	7	0							
7.	Трговина	1142	713	429	0	5	5	0	0	0	0	0	75	53	128	11	14	7	1	2	39	32	65	13							
8.	Угоститељство и туризам	283	134	149	0	1	1	20000	0	0	1	1	8	23	31	6	3	2	0	0	4	5	16	3							
9.	Занатске и личне услуге	347	105	242	0	0	0	0	0	0	0	0	13	31	44	9	5	0	1	1	10	5	19	22							
10.	Стамено комунална делатност и уређивање насеља и простора	96	94	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0							
11.	Финансијске, техничке и пословне услуге	116	102	14	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2	0	0	1	3	0	3	0							
12.	Образовање, наука, култура и информиације	334	327	7	2	1	3	50000	50000	0	0	0	25	1	26	9	3	0	1	0	7	6	1	0							
13.	Здравствена и социјална заштита	153	145	8	0	0	0	0	0	0	0	0	7	2	9	3	3	0	0	0	5	4	0	1							
14.	Заштитне, фондови и пословне организације	39	38	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0							
15.	Остало: омп. задруге, синдикат, зем. задруге, адвокат, канц. и сп.	164	147	17	0	0	0	0	0	0	0	0	11	2	13	0	6	0	0	0	11	0	1	0							
	Укупно	5138	4142	996	3	7	10	95000	50000	4	1	5	344	122	466	49	56	10	4	7	452	72	131	49							

ЕВИДЕНЦИЈА О ПОДНЕТИМ ЗАХТЕВИМА СУДИИ ЗА ПРЕКРШАЈЕ

ЗИ-4

за 2007. годину
(по делатностима)

Федни број	Објекти надзора по областима делатности	Број захтева за покретање прекршајног поступка										Основ за покретање прекршајног поступка					Ток поступка у првом степену					Новчана казна	
		Против правног лица у одговорних лица у правном лицу	Против предузетника	Укупно (3+4)	Закон о раду	Закон о безбедности и здрављу на раду	Закон о привредним друштвима	Закон о здравственом осигурању	Закон о државној управи	Закон о запошљавању и осигурању и пензијском и инвалидском	Закон о штрају	Допуна захтева за покретање прекршајног поступка	Обустава поступка	Прекид поступка	Застара	Опмена	Број новчаних казни	Износ изречене казне					
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21			
1.	Индустрија и рударство	241	5	246	210	0	0	0	6	5	0	2	1	0	13	0	13	0	124	30193000			
2.	Пољопривреда	36	2	38	32	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	2	2	0	22	6435000			
3.	Шумарство	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30000			
4.	Водoprивреда	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	11700000			
5.	Грађевинарство	116	83	199	157	0	10	0	0	16	0	7	0	0	6	0	0	0	82	15964000			
6.	Саобраћај и везе	31	28	59	35	0	2	0	0	9	0	4	0	0	3	0	3	1	29	60900000			
7.	Трговина	213	425	638	448	2	26	0	1	64	0	37	0	2	25	6	11	20	459	54774700			
8.	Угоститељство и туризам	40	312	352	268	3	10	0	0	17	0	12	0	0	16	2	8	5	183	23196000			
9.	Занатско и личне услуге	37	263	300	187	1	18	0	0	23	0	18	0	0	10	1	10	6	207	29562000			
10.	Стамбено комунална делатност и уређивање насеља и простора	2	5	7	5	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	1	4	215000			
11.	Финансијске, техничке и пословне услуге	18	17	35	29	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	14	3818000			
12.	Образовање, наука, култура и информације	39	2	41	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	5116000			
13.	Здравствена и социјална заштита	16	4	20	14	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	1	50000			
14.	Зачејнице, фондови и пословне организације	0	2	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
15.	Остало: омп. задруге, синдикат, зем. задруге, адвокат, канц. и сл.	35	9	44	29	0	3	0	0	3	0	4	0	0	0	0	0	0	11	2612000			
	Укупно	827	1157	1984	1457	6	69	0	7	142	0	86	1	2	76	11	48	33	1163	179225700			

III Svedočenja građana o kršenju prava iz oblasti rada i radnih odnosa

Individualna svedočenja objavljena u ovoj brošuri, jedna su od aktivnosti u okviru kampanje za promociju ekonomskih i socijalnih prava pod nazivom "Snaga društvene odgovornosti/Država – biznis – građani za ekonomska i socijalna prava" koju Centar za demokratiju sprovodi u deset gradova širom Srbije. Naša kampanja ima za cilj da pažnju javnosti usmeri na probleme u oblasti poštovanja i sprovođenja ekonomskih i socijalnih prava, kao i da građane edukuje kako da štite svoja prava, naročito u oblasti rada i radnih odnosa. Isto tako, cilj nam je da javnom sektoru ukažemo na probleme i moguće pravce izmene zakonodavstva i pratećih propisa, kao i da našim preduzećima pomognemo da u svom radu počnu da primenjuju dobru praksu drugih preduzeća u zemlji i inostranstvu.

U periodu od septembra do novembra 2007. godine, prikupili smo 154 svedočenja ljudi koji smatraju da su im ova prava prekršena.

Osnovni cilj je bio da se zaposleni i oni koji su mimo zakona izgubili posao, podstaknu da otvoreno i slobodno govore o svojim problemima i iskustvima vezanim za kršenja prava u oblasti radnih odnosa kako bi postali aktivniji u zaštiti svojih prava na radnom mestu. Činjenica je da u Srbiji zaposleni nisu u dovoljnoj meri upoznati sa svojim pravima, kao i da samo mali broj njih uspeva da zaštiti svoja prava sudskim putem. Kao rezultat toga, ali i zbog straha od gubitka posla, zaposleni nisu dovoljno motivisani da u javnosti govore o tome šta im se sve dešava na radnom mestu. Podstičući ljude da otvoreno govore o kršenju ljudskih prava u oblasti radnih odnosa, želeli smo da oni postanu svesni da i sami moraju da budu aktivniji ukoliko žele da se njihov položaj popravi.

Isto tako, cilj nam je bio da saznamo i predstavimo javnosti kako građani doživljavaju svoja ekonomska i socijalna prava, posebno u oblasti rada i radnih odnosa.

Iskustva koja imate pred sobom u ovoj brošuri na autentičan način odslikavaju radno okruženje u pojedinim sredinama i preduzećima viđeno iz ugla zaposlenih, onih koji su ostali bez posla ili onih koji traže posao.

Naglašavamo da nismo proveravali istinitost iskustava koja smo prikupili, iako većina građana koji su poslali svoje priče poseduju svu prateću dokumentaciju. Deo ovih slučajeva je u sudskoj proceduri, dok su neki od njih završeni pozitivnim ishodom po zaposlenog.

Objavili smo samo deo onih iskustava građana koja ukazuju na moguća kršenja ekonomskih i socijalnih prava, jer nam je pristigao veliki broj svedočenja koja govore o dubokim nepravdama sa kojima se građani suočavaju, ali ne predstavljaju kršenje prava.

Od 154 prispela svedočenja, 70% su poslale žene i u isto tolikom procentu oni između 30 i 50 godina starosti. Obrazovna struktura izgleda ovako – 20% ljudi ima završenu osnovnu školu, 42% srednju, 36% fakultet, dok je 7% magistara i 2% doktora

nauka. Oko 45% svedočenja je stiglo od ljudi koji su radili, ili još uvek rade, u državnim preduzećima a oko 35% iz privatnih, dok je ostatak iz društvenih firmi i akcionarskih društava.

U odgovoru na pitanje da li su i kako pokušali da zaštite svoja prava, najveći broj zaposlenih je rekao da se obraćao direktoru kompanije ili da nikako nije pokušao da nađe zaštitu, dok je samo mali broj rekao da se obraćao institucijama - inspekciji rada, sudovima, sindikatima, lično ministrima, čak i predsedniku Srbije.

Najzad, 65% osoba koje su poslale svedočenja su želele da se ona objave sa njihovim punim imenom i prezimenom, uključujući tu i imena preduzeća u kojima su radili.

Redaktori su odlučili da svedočenja budu objavljena u autentičnoj formi, bez ispravki i brisanja, osim kod navođenja punih imena, zvanja, naziva preduzeća i pogrđnih izraza.

Kako nismo bili u mogućnosti da proveravamo verodostojnost prispelih svedočenja, odlučili smo da ne objavljujemo imena firmi i osoba koja se u njima spominju (izuzetak je preduzeće „Impol Seval“).

Kako većina svedočenja koja se nalaze u ovoj brošuri predstavljaju kombinaciju nekoliko prekršenih prava, a mi nismo mogli da se upuštamo u sud koja među njima su od većeg značaja, to smo odlučili da ih ne delimo po grupama. Svedočenjima prethodi kratak opis prava koja su, po rečima onih čija svedočenja objavljujemo, prekršena i to iz perspektive domaćeg zakonodavstva. Reč je o diskriminaciji prilikom zapošljavanja i na radu, ugovoru o radu, ograničenom radnom vremenu i odmoru, zdravim i bezbednim uslovima rada, proglašavanju nekoga tehnološkim viškom i sindikalnim slobodama i pravu na štrajk.

Kratak prikaz oblika diskriminacije i kršenja pojedinih ljudskih prava

Diskriminacija prilikom zapošljavanja i na radu

Diskriminacija prilikom zapošljavanja ili za vreme rada predstavlja neopravdano pravljenje razlike koja dovodi u nejednak položaj zaposlena lica, odnosno lica koja traže posao, u odnosu na druga lica, usled čega im ni šanse da sopstvenim radom ostvare sredstva za život nisu jednake.

Pravni poredak Srbije garantuje pravo svakome na jednakost prilikom zapošljavanja. Ustavom je zabranjena svaka diskriminacija, bilo da je ona neposredna ili posredna, odnosno skrivena pod velom legaliteta.

Diskriminacija je zabranjena po bilo kom osnovu, a naročito po osnovu rase, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla, rođenja, veroispovesti, političkog ili drugog uverenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti, psihičkog ili fizičkog invaliditeta, obrazovanja i dr.

Diskriminacija je krivično delo sa zaprećenom kaznom do tri godine zatvora!

Mobing predstavlja kontinuirani proces maltretiranja na radnom mestu, bilo da se ispoljava kroz vređanje, nipodaštavanje, uzurpiranje i otežavanje procesa rada, ili da dolazi do flagrantnog kršenja radnih prava i nezakonitog otkaza ugovora o radu.

Mobing je strani termin, još uvek bez adekvatnog prevoda na srpski jezik, koji bi mogao da se protumači kao nasilničko ponašanje, bukvalno-ponašanje "pripadnika rulje".

Osoba koja vrši mobing jeste, po pravilu, pretpostavljeno lice u radnom kolektivu, ne retko je to i više lica koja se međusobno štite i dopunjuju, a dešava se da se, u istom cilju, angažuju i lica van firme.

Svrha mobinga je zastrašivanje zaposlenog ne bi li se doveo u ponižavajući položaj, naterao na ispunjavanje hirova rukovodioca, odnosno, izvršavanje poslova koji, uglavnom, izlaze iz okvira radnih zadataka, i/ili konačno, bez opravdanog razloga, oterao iz preduzeća.

Pravni poredak Srbije još uvek ne sankcioniše mobing neposredno kao kažnjivo delo, već su samo njegovi različiti pojavni oblici, kao što su uvreda, pretnja, nanošenje telesnih povreda, diskriminacija, uznemiravanje i drugi, pojedinačno utvrđeni zakonima i drugim propisima.

Ugovor o radu, neisplaćivanje zarada i doprinosa

Zakon o radu navodi da zaposleni ostvaruje prava i obaveze iz radnog odnosa danom stupanja na rad. Poslodavac je dužan da zaposlenom dostavi fotokopiju prijave na obavezno socijalno osiguranje najkasnije u roku od 15 dana od dana stupanja zaposlenog na rad. Poslodavac je, takođe, obavezan da zaposlenom uplaćuje doprinose za obavezno socijalno osiguranje.

Ugovor o radu može biti zaključen i na određeno vreme radi obavljanja sezonskih poslova, rada na određenom projektu, u slučaju povećanja obima posla koji traje određeno vreme i slično, s tim što tako zasnovan radni odnos, neprekidno ili s prekidima, ne može trajati duže od 12 meseci. Radni odnos zasnovan na određeno vreme postaje radni odnos na neodređeno vreme, ako zaposleni nastavi da radi najmanje pet radnih dana po isteku roka na koji je zasnovan radni odnos.

Zakon o radu određuje da poslodavac ne može od kandidata na konkursu za zasnivanje radnog odnosa da zahteva podatke o porodičnom, odnosno bračnom statusu i planiranju porodice, odnosno da traži dostavljanje isprava i drugih dokaza koji nisu od neposrednog značaja za obavljanje poslova za koje se zasniva radni odnos.

Ograničeno radno vreme i odmor

Prema Zakonu o radu, radna nedelja traje pet radnih dana, puno radno vreme iznosi 40 časova nedeljno, raspored radnog vremena u toku radne nedelje utvrđuje poslodavac, radni dan – po pravilu traje 8 časova (osim kad se radi u smenama, noću ili kad priroda posla ili organizacija rada zahteva drugačije).

Poslodavac može da traži od zaposlenog da radi duže od punog radnog vremena u slučaju više sile, iznenadnog povećanja obima posla i u drugim slučajevima, s tim da prekovremeni rad ne može da traje duže od 8 časova nedeljno, niti duže od 4 časa dnevno po zaposlenom. Svaki prekovremeni rad mora biti plaćen.

Poslodavac može da izvrši preraspodelu radnog vremena kada to zahteva priroda delatnosti, organizacija rada i sl. Preraspodela radnog vremena vrši se tako da ukupno radno vreme zaposlenog u periodu od šest meseci u toku kalendarske godine u proseku

ne bude duže od punog radnog vremena. U slučaju preraspodele radnog vremena, radno vreme ne može da traje duže od 60 časova nedeljno.

Poslodavac je dužan da zaposlenom omogući odmor u toku dnevnog rada u trajanju od najmanje 30 minuta ako radi puno radno vreme, s tim da se pauza ne može koristiti na početku i na kraju radnog vremena. Odmor između dva uzastopna radna dana traje najmanje 12 časova neprekidno. Nedeljni odmor traje najmanje 24 časa neprekidno (i obično se koristi nedeljom).

Poslodavac mora znati da zaposleni ne može da se odrekne prava na godišnji odmor, niti mu se to pravo može uskratiti. Zakonski minimum trajanja godišnjeg odmora iznosi 20 radnih dana. Za vreme trajanja godišnjeg odmora poslodavac je dužan da isplati zaposlenom naknadu zarade u visini zarade koju bi ostvario za mesec u kom koristi godišnji odmor.

Dani nedeljnog odmora, praznici koji su neradni dani u skladu sa zakonom, odsustvo sa rada uz naknadu zarade i privremena sprečenost za rad, ne uračunavaju se u dane godišnjeg odmora. Ako je zaposleni za vreme korišćenja godišnjeg odmora privremeno sprečen za rad u smislu propisa o zdravstvenom osiguranju – poslodavac mu mora omogućiti da po isteku te sprečenosti nastavi korišćenje godišnjeg odmora. Rešenje o korišćenju godišnjeg odmora poslodavac dostavlja zaposlenom najkasnije 15 dana pre datuma određenog za početak korišćenja godišnjeg odmora. Ako poslodavac ne dostavi zaposlenom rešenje, smatra se da je zaposlenom uskratio pravo na godišnji odmor.

Ako krivicom poslodavca zaposleni ne koristi godišnji odmor, ima pravo na naknadu štete u visini prosečne zarade u prethodna tri meseca, utvrđene opštim aktom i ugovorom o radu.

Zdravi i bezbedni uslovi rada

Svaki radnik ima pravo na zdrave i bezbedne uslove na radu, ili kako navodi naš Zakon o radu, obaveza poslodavca je da zaposlenima obezbedi takve uslove rada kojima se, u najvećoj mogućoj meri, smanjuju povrede na radu, profesionalna oboljenja i oboljenja u vezi sa radom.

Takođe, zaposleni sa zdravstvenim smetnjama, utvrđenim od strane nadležnog zdravstvenog organa, ne može da obavlja poslove koji bi izazvali pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja ili posledice opasne za njegovu okolinu.

Na poslovima na kojima postoji povećana opasnost od povređivanja, profesionalnih ili drugih oboljenja, može da radi samo zaposleni koji ispunjava i uslove za rad u pogledu zdravstvenog stanja, psihofizičkih sposobnosti, doba života i dr.

Zaposlenom invalidu rada poslodavac je dužan da obezbedi obavljanje poslova prema preostaloj radnoj sposobnosti.

Zaposlenom kod koga je, u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju, utvrđeno da postoji opasnost od nastanka invalidnosti na određenim poslovima - poslodavac je dužan da obezbedi obavljanje drugog odgovarajućeg posla.

Poslodavac je dužan i da obezbedi da radni proces bude prilagođen telesnim i psihičkim mogućnostima zaposlenog.

Radna okolina, sredstva za rad i sredstva i oprema za ličnu zaštitu na radu, moraju biti tako uređeni, proizvedeni i obezbeđeni, da ne ugrožavaju bezbednost i zdravlje zaposlenog.

Tehnološki višak

U slučaju pojave viška zaposlenih zbog tehnoloških, ekonomskih ili organizacionih promena u preduzeću, zakon obavezuje poslodavca da donese Program rešavanja viška zaposlenih u kome će navesti razloge, broj, mogućnosti prekvalifikacije, premeštaj, otpremnine i ostale podatke relevantne za određivanje kriterijuma prema kojima će zaposlena lica biti proglašena viškom. Postupak proglašenja tehnološkim viškom, ni u kom slučaju, ne sme biti proizvoljan.

Na isto mesto (za kojim je prestala potreba) poslodavac ne može zaposliti drugo lice najmanje šest meseci, s tim da će, ukoliko se u tom periodu ponovo ukaže potreba za tim radnim mestom, prednost dati zaposlenom kome je prestao ugovor o radu.

Poslodavac, po Zakonu o radu, ne može otpustiti zaposlenog ukoliko je u mogućnosti da mu obezbedi prekvalifikaciju. Takođe, ne može postupati diskriminatorno prilikom otkazivanja ugovora o radu, niti može dati otkaz za vreme trudnoće, porodijskog odsustva, odsustva radi nege i posebne nege deteta.

Ugovor o radu otkazuje se rešenjem u pisanom obliku i obavezno sadrži obrazloženje i pouku o pravnom leku.

Poslodavac je dužan da zaposlenom, u slučaju prestanka radnog odnosa, isplati sve neisplaćene zarade, naknade zarade i druga primanja koja je zaposleni ostvario do dana prestanka radnog odnosa u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu. Isplatu ovih obaveza poslodavac je dužan da izvrši najkasnije u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa.

Sindikalne slobode i štrajk

Naš Zakon o radu obavezuje poslodavca da garantuje zaposlenima pravo na sindikalno organizovanje, kao i da omogućiti rad sindikata.

Poslodavac, takođe, ne može dati otkaz predstavnicima zaposlenih za vreme obavljanja funkcije, kao ni godinu dana po prestanku funkcije (osim ako prekrše zakon).

Ovlašćeni predstavnici sindikata imaju pravo na plaćeno odsustvo radi obavljanja sindikalne funkcije, u skladu sa kolektivnim ugovorom ili sporazumom poslodavca i sindikata, i to srazmerno broju članova sindikata. Može se ugovoriti da isti budu potpuno oslobođeni izvršavanja poslova za koje su zaključili ugovor o radu.

Ipak, predstavnik zaposlenih koji odbije da potpiše izmenjeni ugovor o radu, može dobiti otkaz od strane poslodavca.

Poslodavac ne može otpustiti zaposlenog zbog učestvovanja u štrajku vođenom u skladu sa zakonom.

U skladu sa zakonom je štrajk koji se organizuje i vodi na način koji:

- ne ugrožava bezbednost lica i imovine i zdravlja ljudi,
- onemogućava nastanak neposredne materijalne štete i
- omogućava nastavak rada po okončanju štrajka

Iskustva građana na radnom mestu i prilikom zapošljavanja

Odlučio sam da vam se obratim, jer mi je ugroženo osnovno pravo, odnosno pravo na rad, koje je regulisano članom 60. Ustava Republike Srbije. Pravo na rad ne mogu da ostvarim zbog diskriminacije prilikom zapošljavanja. Diskriminacija je zabranjena članom 21. Ustavom Republike Srbije.

Nakon 19 godina rada, usled radnog stečaja firme, ostao sam bez posla. Kao nezaposleno lice vodim se još od 8. 2. 1999. godine. Kada sam ostao bez posla nisam mislio da ću toliko vremena biti bez posla, s obzirom na školsku spremu i dužinu radnog staža.

Do sada sam konkurisao po mojoj ličnoj proceni oko 120 puta. Za neka radna mesta nisam mogao ni da konkurišem, jer je već neko radio na njima, a konkurs je raspisan samo zbog formalnosti, da bi se prešlo sa rada na određeno vreme, na rad na neodređeno vreme.

Diskriminacija je vidljiva kod uslova u oglasima i konkursima u dnevnoj štampi. Najčešće se ograničavaju godine starosti, traži se lična fotografija, za neka radna mesta posedovanje sopstvenog vozila ili kompjutera, traži se da osobe budu isključivo muškog ili ženskog pola.

S obzirom da sam stariji (imam 51 godinu), najčešće sam bio izložen starosnoj diskriminaciji. Poslodavci se retko odlučuju da prime u stalni radni odnos starije osobe iz samo njima poznatih razloga. Njima je važniji lični izgled osobe, nego ljudski kvaliteti, stručnost ili pak radno iskustvo.

Poslodavcima ne odgovara da je neka osoba nezaposlena duže vreme, jer se boje da neće biti u stanju da obavlja kvalitetno, odgovorno i savesno posao. Traže da je osoba trenutno spremna za određeno radno mesto, mada je potrebno izvesno vreme prilagođavanja na novom radnom mestu. Po struci sam računovođa (zvanje ovlašćenog računovođe), a poznato je da su ženske osobe uglavnom računovođe, tako da sam izložen diskriminaciji po osnovu pola, jer su se poslodavci odlučivali uglavnom za ženske osobe za radna mesta u računovodstvu.

Poslodavci ne gledaju toliko na školsku, odnosno stručnu spremu, već više gledaju na veštine kandidata. Pre će uzeti nekoga ko ima završen neki kurs, nego recimo fakultet.

Ja sam inače član Saveza računovođa i revizora Srbije i posedujem profesionalnu licencu ovlašćenog računovođe. Nekim poslodavcima ta činjenica uopšte nije važna. Lično sam to doživeo više puta. Ukazao sam na te pojave predavačima na seminarima, kojima sam prisustvovao.

Prilikom konkursa veoma mali broj kandidata se pozove na razgovor. Rezultati konkursa se najčešće kriju. Dokumenta se retko vraćaju (samo na insistiranje putem telefona ili ličnim dolaskom po njih). Najčešće se izbegava reći istina. Ponekad se u odgovoru pomeno samo ime primljenog kandidata (neki put ni to), bez drugih relevantnih podataka. Najčešće se u odgovoru krije ime primljene osobe. Osobe koje nisu primljene nemaju najčešće ni pravo žalbe na rezultat konkursa.

Sve više se traže preporuke prethodnog poslodavca. Osobe koje duže čekaju na posao u nepovoljnijem su položaju od onih koji vrše promenu poslodavca. Osobe iz firmi koje su se raspale ne mogu ni da dobiju preporuku.

Na početku sam napomenuo da sam ostao bez posla usled radnog stečaja firme u kojoj sam radio ranije. Cilj radnog stečaja je bio što veći otpis obaveza prema poveriocima, a ne likvidacija firme. Firma još uvek postoji, ali sa manjim brojem zaposlenih (uglavnom novi ljudi). Tu sam isto doživeo diskriminaciju (kao i još neki bivši zaposleni iz moje nekadašnje firme). Naime, primljeni su novi ljudi, mada su trebali biti vraćeni na posao oni koji su tu radili i ostali bez posla ne svojom krivicom. Ja sam pokušavao da se vratim u bivšu firmu (nekoliko puta sam konkurisao), ali bez uspeha.

Na kraju još da istaknem da su nezaposleni u gorem položaju od zaposlenih po još jednom osnovu. Naime, zaposlene štiti sindikat (negde više, negde manje) i osećaju neku vrstu sigurnosti, dok su nezaposleni prepušteni sami sebi. Dosadašnja rešenja dala su slabe rezultate smanjenja nezaposlenih ugroženih kategorija, tako da treba tražiti nova rešenja.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Više puta sam razgovarao sa odgovornim ljudima iz Nacionalne službe za zapošljavanje, ukazujući na probleme sa kojima se suočavam prilikom traženja posla. Osim toga, Demokratska stranka (ogranak u Novom Sadu) organizovala je neku vrstu ankete (obuhvaćena je diskriminacija) u kojoj sam učestvovao. Do sada nisam dobio nikakav odgovor.

NN

Nisam mogla da se zaposlim zato što sam osoba ženskog pola (smatraju da ću se udati, koristiti porodiljsko bolovanje).

Na pripadam ni jednoj političkoj opciji, politički sam neutralna, a za dobijanje bilo kakvih poslova u državnoj službi zahteva se da imam pristupnicu u vodećoj političkoj stranci.

Prestala sam da radim jer sam prestala da dobijam platu! Radila sam u preduzeću NN od 14. 10. 2004 – 30. 9. 2005. kada se menja naziv firme i tu ostala sve do 15. 1. 2007. Pošto sam svojom voljom prestala da radim, propustila sam i naknadu od 3 meseca na birou. Ceo slučaj je prijavljen prvo Inspekciji rada, odmah zatim finansijskoj inspekciji. Pošto svuda postoje „rupe“ u zakonu, tako su i ove moji bivši poslodavci iskoristili. Rešila sam da ih tužim, i tako sam uradila. Opštinski sud u NN, sa mojim advokatom je doneo rešenje (1. 3. 2007.) da su oni meni dužni da iplate sve zaostale plate, kao i da uplate radni staž – doprinose, zaključno sa 1. 6. 2007. Dali su im čak i vremena!

I do danas, ja još ništa nisam uspela da naplatim, a oni i dalje rade i ne plaćaju ništa i nikom kome su dužni.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Prvo sam prijavila inspekciji rada, a odmah zatim i u finansijsku inspekciju. Kao i svugde, i tu je bilo rupa u zakonu, pa sam ja ipak rešila da ih tužim. Opštinski sud u NN, sa mojim advokatom je doneo rešenje da mi se isplate zaostale plate i uplati radni staž do 1. 6. 2007. I dan danas ja još ništa nisam uspela da naplatim.

Sladana Popović

Diskriminacija prilikom napredovanja na poslu prisutna je počev od oktobra 2000. godine, kako prema meni, tako i prema jednom broju mojih kolega koji su zbog partijske pripadnosti bili skrajnuti i onemogućeni u napredovanju, dok su drugi partijski kadrovi u raznim partijsko-kadrovskim kombinatorikama, iako to radno, stručno i moralno nisu zasluživali, veoma lako i brzo napredovali.

U periodu od 2000 - 2006. godine nisu mi isplaćene zarade za 18 meseci, regresi za godišnje odmore, jubilarna nagrada za 30. godina staža i otpremnina za odlazak u penziju. Nisam preduzeo ništa, jer je poslodavac uslovio da svi radnici potpišu sporazum kojim se odriču prava potraživanja i tužbe do kraja 2007. godine, kao uslov za potpisivanje ugovora o radu i ostanak na poslu.

Poslodavac nije obezbedio uslove i sredstva zaštite sa obrazloženjem nedostatka sredstava, grejanje u toku zime, osvetljenje, čistoća i ostala zaštitna sredstva. Upoznat sam sa pravima i propisima zaštite na radu.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćao sam se odgovornim licima u preduzeću, odgovor je uvek bio „nema sredstava“. Nisam se obraćao drugim institucijama i nadležnim organima van preduzeća.

Dragoslav Novaković

Nisam jedina osoba koja se suočava sa raznim vidovima diskriminacije u mom preduzeću, ali svi ostali ili većina šute zbog mogućnosti dobijanja otkaza od strane poslodavca. U mom preduzeću sam zaposlen od 1996. godine na poslovima recepcionara, te iste poslove obavljam sa velikom profesionalnošću i sve ostalo što ide uz to. 2002. godine završavam VŠŠ, 2004. VSS, 2005. specijaliziram, a trenutno pišem magistarski rad. Sve nivoe obrazovanja prijavljujem i evidentiram kod nadležnih organa. U više navrata sam tražio unapređenje ili radno mesto po stručnoj spremi i odgovarajuća primanja po istoj. Nikad nisam dobio ništa, osim diskriminacije od rukovodioca. Nemoguće je napredovati kad direktori dovode i zapošljavaju (dovode sa strane) svoje partijske kolege, rodbinu, kumove, prijatelje itd. ili na određenim radnim mestima zadržavaju iste bez obzira što većina nema odgovarajuću stručnu spremu za poslove koje obavlja, i još mnogo toga.

Kad se skupe nezalnice i pokvarenjaci šta mogu tu da rade normalni, obrazovani i poštteni nego da se suoče sa diskriminacijom. Ja sam lično oštećen i materijalno i moralno, a da sam dobio odgovarajuće radno mesto i zarada bi bila veća (mesečno gubim i do 30.000 dinara), a tek psihološki udari se ne mogu iskazati u novcu. Strašno!!!

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćao sam se u više navrata direktorima (imao sam 3 direktora), ali nisu se udostojili da rešimo problem.

Nadležnom ministarstvu, kao i pomoćniku ministra (bio sam čak i na prijemu).

Granskom sindikatu, opštinskom savetu sindikata, Narodnoj kancelariji predsednika Srbije.

Čedomir Baroš

Suočila sam se sa diskriminacijom prilikom zapošljavanja za radno mesto trgovca zbog godina starosti. Nisam dobila nikakvo direktno obaveštenje od poslodavca zašto nisam primljena, ali prećutno, odnosno javna je tajna da primaju samo mlađe od tri-deset pet godina. Konkretno, konkurisala sam za radno mesto trgovca na pumpi u mestu NN. Uradila sam psiho test o radnim i profesionalnim sposobnostima. Ušla sam u uži izbor i pomislila da ću biti primljena u radni odnos. O tome me je obavestila psihološkinja, koja je obavljala psihološki test sa kandidatima. Međutim, kada je došao menadžer iz Beograda, to se promenilo. On je odlučio da sve kandidate koji su bili stariji od 30 godina eliminiše iz užeg izbora među kojima sam bila i ja! O tome me je opet obavestila psihološkinja, koju igrom slučaja poznajem lično. Od poslodavca nisam dobila nikakvo obaveštenje zašto sam izbačena iz užeg izbora. Znači, ovo što sam saznala bilo je sasvim slučajno, a to je po meni prećutna diskriminacija zbog godina starosti.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Nisam pokušala da zaštitim svoja prava, jer mi nije stiglo obaveštenje u pisanoj formi, a ni usmenoj.

Zorica Marković

2002. godina po preporuci prijatelja otišao sam u jednu firmu da porazgovaram sa ljudima zaduženim za vođenje preduzeća u vezi posla. Prijatelj mi je obećao da će videti šta može da uradi da se ja tamo zaposlim, jer mi je posao bio preko potreban, jer kao raseljeno lice nisam imao posao i neophodna sredstva za život.

Razgovor je tekao dosta prijatno jer sam po struci odgovarao radnom mestu (završio sam Srednju šumarsku školu - smer za preradu drveta) sve dok nisam rekao odakle sam. Ton razgovora se promenio, ali sam ipak dobio posao. Obećanja koja sam dobio na razgovoru da ću biti prijavljen, imati pravo na godišnji odmor i bolovanje, solidnu platu, redovno radno vreme, plaćen prekovremeni rad delovale su dosta primamljivo.

Već u prvih nekoliko dana rada video sam da mnogo toga neće biti ispunjeno od dogovorenog. Nisam bio prijavljen u prvom mesecu, što je ostalo tako do kraja rada u toj firmi. Prekovremeno se ostajalo na poslu gotovo svakodnevno i to po 2-3 sata, a nekada i više. Na kraju prvog meseca plata je bila dosta manja od dogovorene, a prekovremeni rad se nije plaćao. Radno mesto nije bilo ono o kom smo razgovarali. Radio sam na mašinama koje su bile jako bučne, dizale mnogo prašine, bile neobezbeđene i teške za korišćenje. Mislio sam da će se moje zalaganje na poslu i trud isplatiti i da će dovesti do napretka. Redovno sam radio prekovremeno i najteže poslove i radio sam i nedeljom. Sem male plate ostalo nije bilo plaćeno, a plata je bila vrlo neredovna. Posle 6 meseci rada, u zimskom periodu razboleo sam se. Bolovanje mi nisu dozvolili, i morao sam da radim bolestan. Plate su bile neredovne i za 6 meseci rada primio sam 4 plate. Redovno su pronalazili izgovore za kašnjenje. Nakon 8 meseci zatražio sam godišnji odmor, koji mi je bio preko potreban. Odgovor je bio da ga mogu koristiti posle godinu dana rada.

Posle 10 meseci firmu sam napustio. Dve plate mi nisu nikad isplaćene i nikakav dokaz nemam da sam radio u toj firmi.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Razgovarao sam dosta puta sa poslovođom, ali nikakvi rezultati nisu bili vidljivi. I oni su se menjali vrlo često. Pri kraju svog rada u toj firmi razgovarao sam i sa šefom, ali odgovor je bio u stilu - ako nećeš da radiš ovako, ima ko hoće. Nisam se obraćao inspekciji, jer oni ionako njih štite.

NN

Radila sam u fabrici u NN devet godina. Isterani smo juna 1999. god. zbog bezbednosnih razloga. Na radna mesta nismo smeli da se vratimo. Radni odnos nismo prekidali tako da se vodim u Zavodu za zapošljavanje kao zaposlena.

Mi, zaposleni u privredi iz Kosova (ustvari nezaposleni), od pre oko tri godine primamo „privremenu naknadu“. Evidentirani smo u Zavodu, javljamo se jednom mesečno. Iznos te naknade je kada smo prvi put primili bio u visini minimalca za taj period, međutim, kako se minimalac s vremenom povećavao iznos naknade ostajao je isti. I onda su doneli neku uredbu po kojoj su nam privremenu naknadu povećali na 8.500,00 din. Primili smo dva puta taj iznos i onda nam opet vratili na 4.600,00. Igraju se s nama i ako postoje neki zakoni, oni za nas sa Kosova ne važe.

Završila sam fakultet i redovno se osam godina javljam na oglase za koje ispunjavam sve uslove, bilo je najmanje 100 oglasa. Nikad ni poziv na razgovor nisam dobila. Kada sam zamolila prošle godine dečka koji radi u Zavodu i kod koga sam se javljala, da me preporuči ljudima koji traže moj profil zanimanja on je rekao: „Ja nikog sa Kosova nisam zaposlio i neću!“ To su njegove reči, pa se pitam da li je to zakonom određeno ili je to lični stav? I nije to samo moje iskustvo, to je iskustvo svih ljudi sa Kosova. Oni koji su radili u vanprivrednim delatnostima su odmah bili angažovani 1999. god. dok smo mi ostali bez posla i svega ostalog.

I tako mi ostali jadnici i bednici možemo samo da sanjamo posao u struci. U novim sredinama gde živimo privatnici – dakle lokalno stanovništvo, neće da nas zaposli, u „društvenim firmama“ nemamo nikakve šanse. Odbačeni smo, nezbrinuti, bez ikakvih stvarnih prava. A mi bi samo da radimo i zaradimo i da obezbedimo osnovne uslove za život nama i našoj deci. Znam da ovo ništa ne može promeniti, ali ovo je samo molba očajnih ljudi, obespravljenih i izmučenih.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obratila sam se Inspekciji rada u Beogradu i ostalo je sve isto.

NN

Nadam se da će moje iskustvo i nevolje koje sam doživela u toku prošle godine biti javno objavljene, kao i imena ljudi koji su učestvovali u tome. Kao žena od trideset devet godina, izgubila sam svaku nadu da ću u ovoj zemlji doći do bilo kakvog posla, a ne posla u struci.

Ali ukratko ću vam prezentovati događaje iz prošle godine dok sam bila zaposlena u preduzeću. U martu 2006 godine zaposlila sam se u tom preduzeću na mestu stručnog savetnika, prvo na tri meseca, a potom mi je Ugovor u maju produžen još šest meseci

jer je trebalo uskladiti zakone oko izbora direktora. Tada su se kandidati za direktore dogovorili da nikome ne daju rešenja za stalno dok ne bude izabran direktor (novi ili stari). Kako je za direktora izabran NN (i to po usmenoj preporuci tadašnjeg ministra, koji je faksom poslao svoj predlog, jer je NN član političke stranke iz koje je ministar bio čitava tri meseca) počele su moje muke i ne samo moje, jer su i drugi ljudi u preduzeću premeštani na druga radna mesta, šikanirani i maltretirani od strane pristalica direktora. Čak su napravili i spisak ljudi koji im smetaju u preduzeću i koji treba da odu.

Konkretno u mom slučaju, bila sam telefonom pozvana od strane poslovnog sekretara gospođe NN2 da dođem na razgovor kod direktora što sam i učinila 08. 08. 2006 godine. Na razgovoru koji je trajao čitava tri minuta, saopšteno mi je da je preduzeće u lošoj situaciji, što nije imalo veze sa stvarnom situacijom i da bi bilo najbolje da ja sama dam otkaz. Naravno, nisam pristala, a kako sam imala važeći Ugovor još par meseci, oni su preuzeli stvar u svoje ruke, pa sam već tokom sledeće nedelje dobila ponudu, odnosno Ugovor o uređivanju međusobnih prava, obaveza i odgovornosti, kojim me od 01. 09. 2006 godine premeštaju na radno mesto stručnog saradnika u drugu Radnu jedinicu, udaljenu 89 km od Beograda, navodno zbog povećanja obima posla, što je bila čista farsa. Inače, u ovoj RJ nikada po Statutu nije ni bilo predviđeno radno mesto za moju struku, iako takvih ljudi u preduzeću nije bilo dovoljno (to znam jer kad sam prešla u preduzeće u martu 2006. godine gospođa NN2 je sada već bivšem direktoru skrenula pažnju da ih nema dovoljno). Pri tom mi je gospođa NN2 predočila da ako ne pristanem na to radno mesto, dođem po svoju radnu knjižicu. I na to sam pristala, pa sam naredna dva meseca putovala na relaciji Beograd-Novi Sad. Morala sam da pišem i molbu da mi bar u delu nadoknade troškove puta.

Kako im ni to nije bilo dovoljno, 01. 11. 2006. putem telefona su mi saopštili da sam od tog dana na godišnjem odmoru za 2006. godinu, tj. do 30. 11. 2006 godine, koji nisam ni tražila, da bi mi sledećeg dana poslali rešenje o prestanku radnog odnosa. Kada sam otišla u direkciju, gospođa NN2 mi je saopštila da su se oni tako dogovorili i da „takvi vetrovi duvaju“ u preduzeću. Navodno, ja sam iz Beograda, žensko sam i ne trebam novom direktoru u preduzeću, jer me je primio bivši direktor. Napominjem, dok sam još bila zaposlena, on je počeo da prima svoje ljude i to u stalni radni odnos, što i nije ništa novo za čoveka koji je početkom devedesetih došao iz Hrvatske moleći da ga prime u preduzeće jer je ostao bez posla.

Sve ovo što sam napisala mogu da potkrepim papirima, koji su mi stizali na kućnu adresu.

Od tada sam konkurisala na više desetina oglasa i u Beogradu i u Novom Sadu, i svaki put mi je postavljeno isto pitanje „Zašto sam otišla iz tog preduzeća?“. Bar u Novom Sadu sva vrata su mi bila zatvorena zahvaljujući gospodinu NN.

Ni do dana današnjeg nisam našla posao, a u dodatku ću vam poslati i moj CV, pa se pitam da li ovoj zemlji trebaju ljudi koji znaju da rade svoj posao ili možda članovi partije i to po mogućnosti muškarci, jer žena od 39 godine ne treba nikome.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Shodno zakonima koji vladaju u ovoj zemlji nisam bila u mogućnosti da uradim bilo šta, jer sam bila na ugovoru zasnovanom na određeno vreme, niti da se obratim bilo kome jer nisu želeli da se zameraju gospodinu NN i to mi je decidirano rečeno.

Maja Radivojević

Sve je to duga i žalosna priča, koja još uvek traje, a probaću vam je dočarati kroz nekoliko rečenica:

1. Od kad radim u preduzeću (2002. god) do danas sam napisao skoro manju „knjigu“ izjava, razno-razne prirode i iz razno-raznih razloga, jer ne mogu da prećutim laži i neistinu, nered, nerad i opšti javašluk, itd.
2. Na jednom sastanku sam se „drznuo“ reći direktoru u facu ono što i slepac vidi, on uveliko „sponzoriše“, a njegovi: štićenici, dodvornici i ulizice rade. Od tada mi kola idu niz padinu.
3. Npr. kad sam trebao dobiti stalno rešenje, nabijano mi je na nos od šefova nadalje, kako se njih pita da li sam zadovoljio ili ne (ljudе koji javno za sebe kažu da se ne mešaju u svoj posao, a kad idu na „raport“ u Upravu sami za sebe govore da idu po svoje mišljenje), pa kako imam previše godina (rođen sam 1970. godine) za tu službu u kojoj sam tada radio (6 meseci posle mene je u tu istu službu, na to isto radno mesto došao direktorov kum stariji od mene čak 13 godina, tj. 1957. godište), rečeno mi je od strane direktora da je sramota za preduzeće što sam ja debeo, jer to ne izgleda lepo u očima naših klijenata, rečeno mi je milion puta da me... voz koji me je doneo iz Hrvatske, šta ja hoću, jer nemam prava da se bunim pošto nemam ni 3... u..., itd. Da prosto normalan čovek ne poveruje. Nađem se često u dilemi, da li ja radim u ludnici sa ludacima, ZOO vrtu sa životinjama ili zbilja u jednom državnom preduzeću sa ljudima.
4. U dva navrata je od strane nadležnog specijaliste Medicine rada slano u Upravu RJ mišljenje i nalaz, kako ja više zbog zdravstvenih problema nisam za rad u službi u kojoj sam radio. Kad sam kompletnu medicinsku dokumentaciju doneo pomoćnici direktora RJ ona to nije ni pogledala, već mi je kratko i doslovno rekla „Boli me... za tvoje medicinske papire, nisam ja medicinski radnik, i da znaš, nas mišljenje specijaliste Medicine rada uopšte ne zanima!“
5. Prebacivan sam iz službe u službu bez ijednog jedinog propratnog dokumenta, čak mi ono što sam radio nigde nije zavedeno u platnoj listi. Ma cirkusarije.
6. 11. 2005. godine naprasno mi je puklo debelo crevo i od onda nosim na stomaku Anus praeter. 24. 11. 2005. godine sam izašao iz bolnice, a 1. 12. 2005. god. sam dobio Aneks Ugovora o radu sa kojim sam raspoređen na radno mesto koje se po članu 14. Pravilnika o sistematizaciji poslova u preduzeću traži posebna zdravstvena sposobnost!!! Ja nisam siguran da li ljudi koji su to pisali uopšte znaju šta to podrazumeva. Mesec dana kasnije su me primoravali da moram napustiti preduzeće i preći sa ostalim kolegama u A.D. ... iz Beograda. Tada mi je pukao film i uzeo sam advokata.
7. Advokat šalje preduzeću zahtev da se taj sramni Aneks izmeni jer ja nisam ni blizu posebne zdravstvene sposobnosti. Kao odgovor na to dobijam od generalnog direktora preduzeća iz Beograda dopis u kome se obaveštavam da moram otići u A.D. ... iz Beograda, jer od 1. 1. 2006. god. ta služba u mom preduzeću neće postojati. Pošto nisam pristao na ucene, otkaz nisam dao, šefica kadrovske službe je vršila psihološki pritisak na mene u mom stanu, a direktor i pravnicа RJ na moju suprugu na njenom radnom mestu (bila je tada Upravnik najveće ... u RJ) uz pretnje da ukoliko ja ne dam otkaz i ne odem iz preduzeća u A.D. ... iz Beograda, ona će „odlepršati“ sa svog radnog mesta.
8. Nisam dao otkaz, nisam u roku od 90 dana tužio preduzeće, žena mi je „odlepršala“, 91. dan sa svog radnog mesta. 28. 3. 2006.god. sam ispisan sa posla od strane

Prvostepene lekarske komisije Republičkog Zavoda za zdravstveno osiguranje. Ulažem žalbu Drugostepenoj lekarskoj komisiji Republičkog Zavoda za zdravstveno osiguranje. Oni traže od preduzeća uverenje na kom radnom mestu radim, a pravnica koja je vršila maltretiranje moje supruge u vezi mene im šalje (ustvari ne šalje njima, jer od svoje zlobe nije stigla ni pročitati ko ustvari traži to uverenje, pa ga adresira na: Republički Fond za PIO, Invalidskoj komisiji) da ja radim na radnom mestu i poslovima za koje je generalni direktor preduzeća iz Beograda napisao da ta služba ne postoji u preduzeću od 1. 1. 2006. god.

9. Lekari se smeju, krste se i rukama i nogama. Šalju me na vanredni sistematski pregled; pravnica i direktor RJ opet fantaziraju, ja odbijam da idem po njihovim uslovima na pregled već po onome što stvarno jest. Nakon 15-ak dana ipak popuštaju. Obavljam pregled, odlazim ponovo na Drugostepenu lekarsku komisiju Republičkog Zavoda za zdravstveno osiguranje i oni mi ljudi nakon svega savetuju da više ne idem u preduzeće već pravac Inspekcija rada.

10. Otišao sam i tamo, međutim, niti su oni bili voljni da se bakću sa „državnim gigantom“, a i ja sam više em bolestan, em umoran i izmrcvaren od svega, sa kesom na stomaku, otišao u preduzeće i uz pomoć i natezanje putem advokata ih primorao da mi izdaju izmenjeni Aneks Ugovora i raspored na drugo radno mesto.

11. Godišnji odmori su priča za sebe, o kojoj neću ništa opširno da pišem, samo ću navesti da mi je u periodu od decembra 2004. god. do jula 2007. god. uskraćen 21 dan godišnjeg odmora.

Iza svake svoje reči, iza svakog svog navoda, stojim sa konkretnim dokumentom pod punom moralnom, materijalnom, krivičnom i bilo kakvom još, ako ih ima, odgovornošću.

Da se sve ovo skupa nije desilo meni, i sam bih posumnjao da je u pitanju laž, međutim, na žalost, sve je gorka i žalosna istina!

Verovali ili ne, mene je sramota reći nekome gde radim, jer mi se sve to smučilo!!

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Jesam, obraćao sam se Sindikatu preduzeća – oni su bili i ostali gluvi i slepi (pod direktnom kontrolom direktora). Inspekcija rada – naveo sam susret sa njima. Pravnoj službi AD..., oni su mi rekli što sam i sam znao – nama iz tog preduzeća trebaju samo zdravi ljudi, ne vi koji imate kesu na stomaku!!! Pošteno!!! Znači, da nisam uzeo advokata, davno bi oduvao u čabar!!! Nažalost je tako. Probleme mi prave i dalje, a ja im odgovaram argumentima i dokazima o njihovom javašluku.

P.S. Ukoliko je potrebno, poslaću i kompletnu dokumentaciju o „užasima“ koje sam prošao... Sram ih bilo!!!

Goran Divjak

Posle 28 godina rada u preduzeću NN, dobila sam otkaz bez otpremnine i naknade na birou rada, tako da sam sada socijalni slučaj.

Kolegi, koji je bio direktor preduzeća na Kosovu NN, kada je kao raseljeno lice 1999. g. sa puno razumevanja pomažem u zapošljavanju supruge, kupovini stana i zapošljavanju i

njega samog u preduzeću NN. On je želeo da ma budem i intimna prijateljica, što sam ja i odbila. Od tada on počinje da me maltretira. Prvo su usledile tri degradacije na niža radna mesta, a zatim je krenuo sa najprimitivnijim vidom samo njemu svojstvenog ponašanja. U radnim prostorijama, u radno vreme u preduzeću NN me je vređao, psovao majku 100-tinak puta, pretio, potezao predmete, unosio se u lice i sve to pred ostalim zaposlenim. U preduzeću je opšte poznato da je dobio posao na moju intervenciju. Imala sam samo jedan motiv-da celoj porodici pomognem u nevolji. Ja sam prvo usmeno tražila pomoć obzirom da tu radim dugi niz godina a zatim i pismeno kako već propisuje Zakon o radu. 13. 5. 2006. g. tada na mestu izvršnog direktora preduzeća bio je toliko agresivan da sam bila prinuđena da pozovem policiju koja je intervenisala. Napominjem da se sve to dešavalo u periodu 2004-2007.g. Ja sam tada imala i veliku porodičnu tragediju - razboljeva mi se i umire rođeni brat. NN to isto radi i drugim koleginicama, ali sa manje agresije, jer jedino sam ja javno progovorila u medijima (pojavljujem se u TV emisijama, novinama). Jedinu pomoć mi je pružilo udruženje „Stop mobing“ čiji sam ja sada član. Ja sam „na ulici“ bez primanja a on je direktor sa, odgovorno tvrdim, falš diplomom Više ekonomske škole iz Peći. Za sve što sam napisala imam dokumentaciju i spremna sam da sa vama saradujem da se ovakvo zlo iskoreni.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćala sam se usmeno, a zatim i putem dopisa šefu, predsedniku sindikata, direktoru, generalnom direktoru, predsedniku Upravnog odbora i zbog toga sam suspendovana sa posla tri meseca 30.4-30.6. a zatim je usledio otkaz zbog „vređanja“ direktora drugog pravnog subjekta (verbalni delikt). Sada vodim radni spor, inspekcija rada u svom rešenju – zahtev za izricanje privremene mere iznosi netačne podatke.

Snežana Tatarević

P.S. Spremna sam i da javno govorim o svom slučaju.

Po zanimanju sam diplomirani pravnik, sa položenim pravosudnim ispitom, i velikim iskustvom u struci. Zaposlena sam u preduzeću koje se bavi inženjeringom, u građevinarstvu. Osnivač preduzeća je fizičko lice. Preduzeće posluje u okviru jednog holding poslovnog sistema u Beogradu. Najpre sam bila zaposlena, tj. imala zaključen ugovor o radu na poziciji direktora sektora stručno administrativnih poslova (obuhvatao poslove sektora pravnih, finansijskih i poslova nabavke), a trenutno sam raspoređena na poslu samostalnog stručnog saradnika za pravne poslove. Predsednik poslovnog sistema o kome je reč ujedno je i prokurista preduzeća u kome sam zaposlena.

Dana 10. 9. 2007. godine u prostorijama preduzeća u kome sam zaposlena, nenajavljen je u kabinet direktora, gde se održavao sastanak direktora i mene kao direktora sektora, naglo ušao zamenik poslovnog sistema, prekinuo poslovni sastanak i povišenim tonom davao naloge direktoru i meni u vezi sa izvođenjem radova na gradilištu, ne dozvolivši nikakav razgovor o tome, da bi, napuštajući poslovnu prostoriju, ozbiljno, i sa veoma povišenim tonom izgovorio sledeće reči: „ Ja sam vrlo nezgodan čovek. Mogu da vas ugrozim i da ugrozim vašu porodicu“. Sve je to izazvalo veoma veliku nesigurnost kod mene i strah za bezbednost moje porodice. A moja porodica su samo moja deca, jer sam sa-mohrana majka dvoje odrasle dece. Nastavila sam da radim, ali sam primetila da mi je otežano obavljanje poslova. Par dana nakon događaja obratila sam se doktoru i potom

bila na bolovanju do 26. 10. 2007. godine. Kada sam se vratila na posao, uručen mi je aneks ugovora o radu kojim se raspoređujem na nove poslove. Pri tom, iako je to radno mesto sistematizovano, faktički poslovi tog radnog mesta se ne obavljaju. Ja nemam ni radni sto, ni računar, ni druge osnovne uslove za rad na tom radnom mestu.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obratila sam se najpre poslodavcu zahtevom za zaštitu prava i naknadu štete. Zatim sam dana 1.11. 2007. godine pred Trećim opštinskim sudom u Beogradu pokrenula postupak za naknadu štete, u kojoj sam bliže opisala čin uznemiravanja i povredu Zakona o radu iz člana 18-21. Dana 13. 11. 2007. godine podnela sam Republičkoj inspekciji rada prijavu o povredi Zakona o radu, vezano za navedene odredbe.

Takođe, pred Drugim opštinskim sudom u Beogradu pokrenula sam radni spor za utvrđivanje nezakonitosti u donošenju aneksa ugovora o radu, s obzirom da su povređene odredbe Zakona o radu, koje se odnose na izmenu ugovora o radu i ponudu za zaključenje aneksa ugovora o radu i to član 171-172 Zakona. Republičkoj inspekciji rada dana 13. 11. 2007. godine podnela sam zahtev za odlaganje izvršenja odluke, tj. aneksa ugovora, do okončanja radnog spora.

Pored toga, Drugom opštinskom sudu u Beogradu podnela sam privatnu tužbu protiv navedenog zamenika poslovnog sistema u čijem sklopu deluje preduzeće u kome sam zaposlena.

Dragana Jovanović

Diskriminisana sam već dve godine (od 30. 12. 2005. do 13. 11. 2007). Manifestuje se: uskraćivanjem osnovnih sredstava za rad, ukidanjem uslova za rad, brutalnim uvredama tipa „đubre jedno, neradnice, glupačo, nećeš dobiti to što tražiš, ja ti ne dam“ od strane šefa odeljenja u kome radim. Ove godine mi je odbila dva zahteva za godišnji odmor rečima: „Ne dam ti! Ako budem bila raspoložena kasnije....“.

Radila sam subotom po njenom pismenom nalogu, a te subote mi nisu plaćene, niti su ušle u moj radni staž, niti su mi na bilo koji način nadoknađene. Vrlo često su se dešavale greške pri obračunu ličnog dohotka (Nisam još uvek angažovala veštaka da preciziram). Sve moje kolegice izlaze za vreme radnog vremena samo meni uskraćuje i piše prijave. Još dve kolegice su imale neki od vidova gore navedenih, jednu su penzionisali, a drugu negde premestili.

Jedan od slučajeva desio se u junu 2007. godine, šef odeljenja mi je naložio da uradim posao za čije sprovođenje mi je uskratila sredstvo za rad (računar), a onda me pred drugima brutalno izvređala da sam đubre i neradnica jer sam ja odgovorila da nemam na čemu, ona mi uskraćuje. Ona je rekla da je baš briga što nemam na čemu, to je se uopšte ne dotiče, što se nje tiče, to je odbijanje radnog naloga. Nakon ovoga meni je pozlilo, otišla sam u hitne intervencije, i izmeren mi je pritisak 170/100. Ja inače nemam problema sa pritiskom.

Nakon ovoga mi je uputila službu unutrašnje kontrole, s prijavom da odbijam radni zadatak, da izlazim kad hoću...

Ista služba nije pokrenula disciplinski postupak samo zato što nije pronašla nikakve dokaze u prilog njene prijave, za šta imam potpisan i sastavljen zapisnik. Ja sam u više navrata podnosila prijavu sa dokazima protiv nje – direktoru direkcije, direktoru radne organizacije, sindikatu – nisam do danas dobila nikakav odgovor od njih, niti je protiv nje preduzeto išta. Podnela sam prijavu Inspekciji rada i sada sam u žalbenom postupku. Oni su intervenisali ne u zakonskom roku (30 dana) nego nakon 3 meseca, to tek pošto sam pisala prijavu načelniku pa zatim direktoru inspekcije rada.

Podnela sam krivičnu prijavu sudu – postupak je u toku.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Osoba za ljudske resurse u mom preduzeću nije zaštitila ugroženog, ni diskriminisanog već šefa odeljenja, a mene nazvala bezobraznicom i osobom koja se pravi naivna kad ne vidim da su u pitanju „poremećeni međuljudski odnosi“ a ne diskriminacija i zloupotreba službenog položaja. Vrlo čuvaju leđa jedni drugima, tako da je teško kroz sistem pokrivanja i brisanja grešaka dokazati diskriminaciju.

Ana Trifunović

Zaposlila sam se 15. 10. 1976. u kompaniji NN. Od 1986. išli smo na prinudne odmore, plate nismo primali godinama. Od 2001. godine u kompaniji NN počeli su da izdaju u zakup poslovni prostor, ali rukovodstvo nije dozvoljavalo ni nama ni našoj deci.

15. 5. 2002. objavljen je stečaj, a nas su isterali iz firme. Tu počinju naše muke. Bila sam na birou jednu godinu, posao nisam mogla da nađem zato što imam puno godina (50). Bila sam jedan od učesnika štrajka glađu, kada smo i šatorima bili ispred Skupštine grada NN (avgust 2003).

15. 1. 2004. godine počela sam da radim kod zakupca privatnika u prostorijama kompanije. Sa zakupcima je napravljen ugovor da prime radnike kompanije NN. Privatnica-gazdarica odmah je počela sa njenim pravilima rada, godišnji po dogovoru i samo se ona pita. Prvi problem počinje kada sam tražila da mi plata bude na vreme. Doveda je muža i počinje maltretiranje. Gazdarica mi je podmetala pare, uzimala pare iz kase da ne vidim, zvala me lopovom, ona i njen muž su se izživljavali pretnjama otkazom, vikali su i maltretirali da su znale i mušterije da se umešaju u moju odbranu. Jednom mi je puklo trpilo u žestokoj svađi sa njenim mužem i zapretila sam sudom. Jadni smo mi srednje generacije (matorci) šta sve trpimo, a naša deca, omladina, još jasnija jer posla nemaju.

Da li u ovoj državi iko misli o ljudima koji ne pripadaju ni jednoj stranci.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćala sam se inspekciji rada kada mi gazdarica nije uplatila 7 meseci radni staž, kada sam radila po 12 sati bez novčane nadoknade, nije mi dala da idem na odmor. Inspekciji hvala što mi je pomogla. Radni staž 30 godina, plata 12.000 dinara, jako sam uzbuđena, izvinite za rukopis i greške.

Vera Stojanović

2003. godine prijavila sam direktora za nepravilnosti u poslovanju (utaja poreza i manjkovi u magacinu) pa sam dobila otkaz. Došlo je do kasnije smene direktora i u međuvremenu sam vraćena na posao sporazumno na sudu, inače bi spor dobila, svako ročište je išlo u moju korist.

Od 2000. godine sve vreme, i dan-danas sam izložena psihičkom zlostavljanju (prozivaju me svi) zbog skraćenog radnog vremena. Radim 4 sata zbog bolesti deteta (autizam), i po zakonu, primam pola plate. Znači, ne oštećujem preduzeće nego svoju porodicu, svoje teško ometeno dete.

U preduzeću sam predsednik sindikata. U septembru 2007. godine dobili smo novog direktora NN. Nas 40 je tužilo preduzeće zbog neisplaćenog regresa za 2005. i 2006. godinu. Direktorica je počela od pre dve sedmice članovima sindikata čiji sam ja predsednik da preti, ucenjuje i tera ih da se isključe iz sindikata. Čak nekima je ona otkucala ispisnicu. Za nekoliko dana iz sindikata se iščlanilo devetoro. Iščlanjenje se nastavlja. Pozadina svega ovoga je privatizacija, da mi ne bi imali uvida u to jer sam po prirodi takva osoba da se ne plašim i prozivam bez obzira ko je. Članovi mi dolaze i kažu da su morali da se iščlane ali to ne smeju javno da kažu jer će dobiti otkaz. Za vreme vanrednih popisa nije isplatila prekovremene sate. To plaća samo onima koje hoće da potkupi i to mimo zakona. Piše da su bili na službenom putu i plati im dnevnicu od 1200 dinara. Jedna koleginica je rekla zašto da ne uzme dnevnicu - to joj je da spremi jedan ručak. Mene kao predsednika ignoriše, neće da me primi na razgovor, iako sam to pismeno tražila.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Zakonom ne postoji način da direktora obavežete na bilo koji način da se dogovorimo. Za regres i kolektivni ugovor išli smo i preko Agencije za mirno rešavanje sporova, i to je poslodavac odbio. Nikad više (kao poslednjih 7 godina) zaposleni nisu bili zaplašeni kao sada. To je sve pod parolom tranzicija.

Ljubica Stjepanović-Muhić

Zovem se NN dipl. ecc (jedini ekonomista u preduzeću). Tri i po godine imam problema sa preduzećem. U ovom preduzeću sam zaposlena od 1993. godine, a moji problemi su se pojavili 21.07.2004. godine, kad sam raspoređena na radno mesto glavnog referenta za administrativne poslove rešenjem generalnog direktora, s mesta šefa službe. O odluci da mi se promeni rešenje slučajno sam saznala 27.07.2004. godine, koje je stiglo na faks u službi gde sam radila. U martu 2004. godine promenjen je direktor, a novi direktor koji je došao iz sasvim druge službe potrudio se da mi upropasti život, jer nije poznavao posao Filijale, a da bi zadržao svoju poziciju smenio me bez predhodno obavljenih razgovora. Napominjem da je služba u kojoj sam ja bila šef u 2003. godini, bila u samom vrhu po rezultatima rada. Saznanjem za promenu rešenja ja sam doživela slom i otišla na bolovanje. Dok sam bila na bolovanju dobila sam otkaz 05.11.2004. godine. Rešenjem inspekcije rada od 08.10.2004. godine odloženo je izvršenje rešenja preduzeća o rasporedu na radno mesto za koje nije zaključen aneks ugovora o radu. Drugim rešenjem inspekcije rada od 06.12.2004. godine, odloženo je izvršenje po drugom rešenu preduzeća, kojim je dat otkaz ugovora o radu. Bilo mi je otkazano soci-

jano osiguranje za vreme bolovanja, a potom je na osnovu rešenja inspekcije rada ponovo vraćeno. Dana 31.01.2005. godine posle isteka bolovanja vratila sam se na rad u preduzeće, međutim ni do danas mi nije dozvoljeno da radim na svom radnom mestu. Na mestu na kojem treba da radim nalazi se drugi kolega. Prvo sam bila smeštena u kancelariji u drugoj zgradi bez i jednog sredstva za rad. Kompjuter, štampač i ostala sredstva su mi oduzeta iako ja to nisam razdužila, pa me od tada nema u popisnim listama da nešto dužim od opreme do danas. Dok nije došlo do reorganizacije, ja sam sedela u praznoj kancelariji sa telefonskim aparatom koji nije imao kabal. U maju 2005. godine bila je reorganizacija, direktoru se ugasilo radno mesto, pa je on raspoređen na mesto na kom sam ja, a kolegu kojeg je on postavio potisnuo je na niže radno mesto. Obračala sam se usmeno i pismeno više puta novom direktoru sa zahtevom za sprovođenje rešenja inspekcije rada u celosti, tražila da me vrata na radno mesto i omogućće da obavljam poslove i radne zadatke, koje sam do tada obavljala u svom preduzeću. Zahteve sam predala u svom mestu, međutim direktor moje izvršne jedinice me je usmeno obavestio da on nije nadležan u ovom slučaju i zahteve je prosledio na više instance. Do danas nikakav odgovor nisam dobila. Već dve godine se vrši procena radne uspešnosti rukovodilaca i zaposlenih u NN, kao šef ja dobijam da dam procenu na svom sajtu formalno, jer se u dokumentaciji personala vodim kao šef službe za usluge u preduzeću, a procenu daje direktor, dok meni ne dozvoljavaju. Ulaskom u sajt omoguććen je informatički uvid u dodeljene aktivnosti domenskom prijavom korisničkog naloga. U mom nalogu piše da mi nisu unete radne aktivnosti ili spadam u grupu zaposlenih za koje se ne vrši procena radne aktivnosti. Napominjem da dobijam lični dohodak šefa službe, na osnovu odluke inspekcije rada, a ostalo ništa nije sprovedeno. Svaki dan dolazim na posao, sedim bez i jednog radnog zadatka sa praznim stolom. Po sistematizaciji za ovo radno mesto nisu potrebna dva izvršioca, a u preduzeću nema ni jednog.

NN

Zovem se NN (47 godina), po zanimanju sam inženjer zaštite od požara (VI st. str.) i već dve godine zaposlen sam na poslovima Nadzornik za bezbednost i zdravlje na radu i protivpožarnu zaštitu (BZR i PPZ) u jednoj kompaniji u NN. Obračam Vam se povodom, rekao bih psihičkog pritiska, kojem sam izložen poslednjih nekoliko meseci a koji je naročito inteziviran u poslednjih mesec dana nakon što sam se „zamerio“ neposrednom rukovodiocu, direktorki sektora ljudskih resursa, zbog krajnje opravdanog odlaska na bolovanje. U ovom preduzeću zaposlio sam se u novembru 2005 god. na mestu referenta BZR i PPZ, na određeno vreme do 6 meseci, nakon čega sam primljen u radni odnos, kojom prilikom mi je na osnovu ocene neposrednog rukovodioca, pomenute direktorke, zbog zaganjanja na poslu i drugih ispoljenih kvaliteta povećana zarada za 20%. Nakon samo 3-4 meseca unapređen sam u nadzornika za BZR i PPZ te mi je uz ranije povećanu zaradu tom prilikom dodatno uvećan i koeficijent. Kao nadzornik preuzeo sam i neposredno rukovođenje službom od 16 ljudi raspoređenih u tri odeljenja, uz napomenu da je ceo sektor sa direktorkom na čelu brojao 24 zaposlena. U januaru 2007. god nakon izvršene nove sistematizacije kojim je ukinuto radno mesto referenta BZR i PPZ, kao nadzorniku povećan mi je koeficijent a samim time i zarada za još oko 50%. Istog meseca zbog izuzetnih rezultata rada među samo nekoliko zaposlenih nagrađen sam novčano u iznosu još jedne zarade. U martu 2007. poslodavac finansira troškove mojeg obučavanja i polaganja stručnog ispita nakon čijeg polaganja u preduzeću postajem odgovorno lice za BZR, formiram

tim za procenu rizika na radnim mestima na osnovu odluke generalnog direktora. Njegovom odlukom uvršten sam i u tim za uvođenje HACCP sistema. Jednom rečju, u veoma kratkom periodu pokazao sam se kao dobar i stručan radnik i u skladu sa time napredovao. Iako kao rukovodioc nemam pravo na plaćene prekovremene sate neretko sam mesečno ostajao po 30 i više sati prekovremeno. Preuzimao sam i poslove koji mi po ugovoru nisu spadali u delokrug i nisam pravio pitanje oko toga. Obaveze su počele da budu tolike da sam to teško mogao i fizički i psihički da izdržim. Da bih uspeo da postignem sve nametnute obaveze a da u isto vreme stignem da se posvetim i detetu sa kojim 10 godina živim sam kao samohrani roditelj, preselio sam se blizu posla a dobijenu novčanu nagradu iskoristio da kupim polovna kola. Ni to nije pomoglo jer je moj neposredni rukovodilac to iskoristio da mi nametne i dodatne poslove. Direktorka se prihvatila posla uvođenja ISO 9001 a onda otišla na porodiljsko bolovanje znajući da ću taj posao umesto nje ja da radim, a ona ce mi naređenja izdavati od kuće, telefonom ili mailom. Počeo sam na poslu da ostajem i posle ponoći. Zamolio sam je najpre nekoliko puta usmeno a onda i pismeno, da me makar oslobodi angažovanja oko ISO 9001 jer ne mogu od njih da stignem da obavljam poslove za koji su mi dodeljeni ugovorom o radu ali koje sam obavezan i po zakonu o BZR i PPZ da obavljam, kao i da ću ja zbog toga kao odgovorno lice platiti kaznu 50.000,00 din. a poslodavac čak 1.000.000,00 (posle toga bih verovatno dobio i otkaz!), ali ona sve to nije htela da čuje već mi je izdavala nove i nove zadatke koji uopšte nisu u skadu sa ugovorom. Kao da u sektoru samo ja postojim! Da nisam u poziciji da živim sam sa detetom, uz to i kao podstanar a takođe i sa iskustvom jednom već otpuštenog radnika koji je tri godine bio bez posla, u godinama kojima jesam, verovatno to maltretiranje više ne bih trpeo i napustio bih posao uprkos solidnoj plati, koju ja uzgred nisam ni tražio već mi je samoinicijativno bila data. Ovakva moje bezizlazna pozicija sasvim je jasna i direktorki zbog čega se tako i ponaša. Nastavio sam da ćutim, trpim i psihički se osećam sve gore. Iako po prirodi vedre naravi bio sam sve zabrinutiji, u mislima stalno okrenut problemu na poslu koji ne mogu da rešim. Nisam imao i jos uvek nemam volje za druženje sa ljudima. U jednom momentu našao sam se i u problemu sa ćerkom koju sam u najosetljivijim njenim godinama kao jedini živi roditelj i staratelj zbog svega toga zapostavio. Sve je čini mi se krenulo nizbrdo. A onda je doslo do mojega pucanja, fizičkog i psihičkog. 15. oktobra ove godine po ko zna koji put do tada direktorka mi je mailom poslala gomilu ISO dokumentacije da je sredim i sutradan podelim zaposlenima tako da sam nakon svojih redovnih 8 sati ostao jos 9 prekovremeno (do 2 ujutru), kako bih sve na vreme bilo spremno za podelu. Na poslu sam posle samo 2-3 sata spavanja bio već u 8. A onda me je u oči same podele dokumenata direktorica nazvala od kuće i saopstila da će mi kurir doneti još tri registratora dokumentacije koju treba da podelim (posao od dodatnih nekoliko sati). Krajnje učtivo i uz suzdržavanje od nepoželjnih reakcija još jednom sam je zamolio da me poštedi toga jer se ne osecam dobro i da ću otići na bolovanje na šta mi je ona samo rekla – uradi kako sam rekla i prekinula vezu. U tom momentu osetio sam se jako loše, slabost u nogama iako sam sedeo. Skoncentrisao sam se samo na to kako da izađem iz firme a da ne odreagujem kako ne treba ili mi toliko ne pozli da padnem. Seo sam u kola i uputio iz NN u hitnu pomoc i uspeo da stignem živ, ne znam ni sam kako. Tamo su mi izmerili šećer 9 i uputili dalje sa sumnjom da se radi o dijabetisu. Poslepodne šećer je bio sasvim normalan, ali sam se ja ipak obratio svom lekaru koji mi je otvorio bolovanje i uputio na preglede. Posle 5 dana samoinicijativno sam prekinuo bolovanje ne obavivši sve preglede. Obzirom na zaposlene kojima rukovodim i o kojima jedino ja brinem kao i na druge obaveze, savest mi je nalagala da tako postupim. Istog dana kada sam došao na posao naložila mi je od kuće da joj dostavim izveštaj o svom

radu za svaki protekli mesec od početka godine, kao i da pronađem u arhivi sve svoje evidencije (kartice) prisutnosti na poslu, skeniram ih i posaljem joj mailom zajedno sa izveštajem u što kraćem roku. Tako sam umesto da uradim poslove radi kojih sam prekinuo bolovanje taj dan (petak) i vikend proveo na poslu udovoljavajući njenim prohtevima. Ne mogu da shvatim da se nekome koji radi na način na koji ja radim i boravi na poslu onoliko koliko ja boravim, traze izveštaji o radu i o prisutnosti na poslu. Ovakav njen postupak mogu da obrazložim jedino namerom da predamnom demonstrira svoj autoritet i moć. Ali veoma brzo shvatio sam da je stvar jos dalje otišla. 9. novembra ove godine slučajno sam saznao da je raspisan konkurs i obavljen razgovor sa kandidatima za radno mesto – referent PPZ i ZNR koje više zvanično ne postoji, kao i da 13.11. jedan kandidat treba da počne da radi. Iako jedan broj zaposlenih već za to zna, mene još uvek niko ni o čemu ne obaveštava. Kakav god da je epilog ove situacije sada mi je još gore. Osim što sam u potpunoj neizvesnosti za svoj radnopravni status, sada se osećam i izopšteno iz svog okruženja. Pojedine kolege više nisu prisni na onaj način na koji su to bili pre svih ovih događaja. Pojedini počinju čak da izbegavaju i službeni kontakt samnom, što mogu i da razumem obzirom da bi i sami mogli da snose negativne posledice. Izvinjavam se na opširnosti ali sam želeo da steknete što kompletniju sliku o onome što mi se događalo i događa.

NN

Ukratko ću Vam izložiti svoju situaciju jer bi mi sveobuhvatno izlaganje uzelo jako mnogo vremena. Naime, sve je počelo negde u novembru 2005. godine, kada sam postupio po usmenim uputstvima tadašnje direktorke i poslao "dopis o namenskom korišćenju sredstava". Klijent kome je to bilo upućeno, je digao galamu i zvao je i televiziju (potpuno neosnovano i bez razloga). Nakon toga, krajem februara 2006. godine, neko mi je preturao po kompjuteru kada sam ja bio na službenom putu, i tom prilikom su našli neke moje lične fotografije i to počeli da koriste protiv mene. Iako nisam dobio nikakvu kritiku u vezi obavljanja posla, u martu mi je generalni direktor rekao da moram da odem iz firme, jer su mu "šefovi" naredili tako i da je najbolje da potpišemo sporazumni prekid radnog odnosa, na šta sam ja rekao da moram da razmislim i da se konsultujem. Prilikom sledećeg razgovora rekao sam mu da to nikako ne mogu da uradim i da su mi advokati rekli da ništa ne potpisujem, na šta je on poludeo, na šta je rekao da onda mora da mi da otkaz. Ja sam mu sa svoje strane rekao da mi, ako će mu "šefovi" zbog toga praviti probleme, da otkaz a da ću ja videti sta ću dalje. Zatim sledi: mart 2006 - umanjenje plate 30% (razlog: neodgovorno obavljanje posla), april 2006 - umanjenje plate 30% (razlog: neodgovorno obavljanje posla), maj 2006 - moja urgencija i reagovanje njegovih "šefova" od kojih dobija uputstvo „da mi se skine sa grbače“, taj mesec bez smanjenja plate, jun 2006 - umanjenje plate 30% (taj mesec je smanjena plata nama desetoro od 5% do 30%, od čega meni maksimalnih 30%), juli 2006 - moja tužba. Sudski proces je u toku. Nakon mog odbijanja da potpišem sporazumni prekid, a naročito nakon tužbe, izložen sam svakakvim pritiscima, sada preko neposrednog rukovodioca i nekolicine njegovih ljudi. Usled toga u decembru 2006. godine dobijam astmu, po rečima doktorke iz Instituta za bolesti pluća isključivo od stresa. Ovo je ukratko moja priča. Inače, i drugi zaposleni su bili izloženi svakojakim pritiscima od strane generalnog direktora, kao npr. teranje zaposlenih koji su bili u radnom odnosu na neodređeno da potpisu novo rešenje na određeno i sl.

NN

Od 2001. godine zaposlen sam u jednom privatnom preduzeću u NN, koje se bavi autoprevozničkom delatnošću, gde obavljam poslove vozača teretnog vozila.

Negde u junu mesecu 2005. godine otišao sam u Fond PIO u NN sa namerom da proverim da li moj poslodavac redovno uplaćuje doprinose na zaradu koju mi je uglavnom isplaćivao u gotovini. Tom prilikom sam u nadležni Fond PIO otišao sa uverenjem da su mi ovi doprinosi uplaćeni jer sam prethodno od strane mog gazde više puta bio uveravan da se sve obaveze prema meni redovno izmiruju. Kada sam otišao u Fond PIO od službenika sam dobio podatak da moj poslodavac od 2001. godine nije uplaćivao doprinose na zarade – za penziono osiguranje – odnosno od samog početka mog rada u preduzeću ja sam praktično radio samo za zaradu koju mi je poslodavac isplaćivao na ruke – gotovinu.

Najstrašnja od svega je bila zapravo činjenica da je moj poslodavac godinama od mene uzimao iznos od oko 100 € mesečno, a koji je trebao da mi isplaćuje u vidu zarade, sa obavezom da ovaj novčani iznos svakog meseca uplaćuje u Fond PIO. Ispostavilo se da je on ovaj novac zadržavao za sebe, a ja sada nemam uplaćen staž za skoro četiri godine provedene na poslu.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

U cilju zaštite svoga prava, ja sam se obratio direktoru – vlasniku preduzeća koji mi je usmeno obećao da će obaveza prema meni biti izmirena, ali do današnjeg dana to nije učinjeno i ja još uvek radim u tom preduzeću, pod istim uslovima.

NN

Bio sam zaposlen u jednoj Sportskoj kladionici u periodu od 1. 11. 2002. godine do 13. 9. 2005. godine na radnom mestu radnika. Bio sam prijavljen u 2002. godini i doprinosi za PIO, zdravstveno i socijalno osiguranje su plaćeni samo za jedan mesec. Smatrao sam da me je poslodavac prijavio i da je plaćao sve vreme doprinose, što nije bilo tačno. Dana 13. 9. 2005. godine dobio sam usmeni otkaz (bez rešenja) ugovora o radu. Na moje insistiranje da mi se da pisana odluka i navedu razlozi za otkaz, kako bih se prijavio na evidenciju nezaposlenih, dobio sam nekakvu fotokopiju odluke o otkazu, bez navođenja razloga zbog kojih bi se mogao otkazati ugovor o radu. Pored toga, nisam koristio godišnji odmor za 2005. godinu, koji mi po zakonu pripada, a niti mi je ponuđeno da se to plati kao neiskorišćeno.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćao sam se direktoru radi zaštite prava iz radnog odnosa i nezakonitog otkaza. Ostao je pri svemu što je odlučeno i tako nisam mogao zaštititi svoja prava. Nisam se obraćao institucijama, inspekciji i sudu.

Igor Trišović

Radio sam u preduzeću NN u Kraljevu, od 2004 do 27. 10. 2007. godine. Zarade su redovno isplaćivane. Nisam bio prijavljen kao zaposleni radnik, pa tako za tri godine i 6

meseci nisu mi uplaćivani doprinosi za socijalno, zdravstveno i penzijsko osiguranje. Za vreme rada od 3 godine i 6 meseci nisam iskoristio nijedan dan godišnjeg odmora, niti mi je platio na ime toga. Dobio sam otkaz 27. 10. 2007. godine bez bilo kakvog pravog razloga. Nisam ništa preduzeo po tom pitanju. Sada sam bez zaposlenja.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Nisam se nikome obraćao.

Tihomir Simić

Radila sam kod privatnika 10 meseci tokom 2003. godine. Platu mi je davao koliko je kada mogao, radni staž nije uplaćivao. Rekla sam da ću ga prijaviti inspekciji, a on je pokupio robu i pobjegao. Podnela sam tužbu sudu, ali još ništa nije preduzeto, ne mogu da ga nađu iz SUP-a. Kasnije sam na posao vraćena kod privatnika bebi opreme u RK Beograd. Tu sam isto radila mesecima bez radnog staža i bilo je sve u redu privatnici, dok nisam rekla da ću je prijaviti inspekciji. Tada je počela da me maltretira, bacala je robu po radnji, a ja sam morala da skupljam, ponižavala me je pred mušterijama. Mnogo je bila zla, dala mi je otkaz. Ja sam stari radnik RK Beograd.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćala sam se inspekciji, ali u drugom slučaju mi nisu pomogli. U prvom slučaju tužba je u sudu, i nadam se da će se možda rešiti.

NN

U firmi NN konkurisala sam 2004. godine. Nakon popunjenih formulara i obavljenog razgovora pozvana sam na obuku koja je trajala od 22. 3. 2004. do 10. 4. 2004. Posle položenog testa znanja 14. 4. počela sam da radim. Zapošljavali smo se po grupama od 20-30 kandidata u nekoliko navrata kako se obim posla povećavao. Tretman je bio po principu strahovlade. Mahom smo žene od 40-50 godina, pa i više i u nemogućnosti nalaženja posla bile smo prinuđene da prihvatimo sve ponuđene uslove. Provera znanja je bila svakih par meseci. Obzirom da ni rukovodioci ovog posla i načina rada (kataloška prodaja) nisu bili dovoljno obučeni ni vešti da nam prenesu svoje „znanje“, stres je bio sve češći i veći. Rečeno nam je da ćemo lični dohodak primati „na ruke“ a da je sve to regulisano preko neke omladinske zadruge iz NN, te smo svakog meseca plaćale članarinu a isplata je išla preko nečijeg imena. Svaki put smo na sastancima pitale kada će nas prijaviti i dobijale odgovor da se samo čeka sledeća grupa, dok prođu godišnji odmori, itd. tako da je nekoliko desetina zaposlenih uskraćeno za penziona i zdravstveno osiguranje od 2-7 meseci. U tom intervalu radile smo i bolesne da ne bi izgubile posao koji se povećavao i po obimu i po vremenu. Dolaskom mladih žena (oko 30 god.) nezadovoljstvo je izraženo kroz osnivanje sindikata (što nam u početku nije dozvoljeno) i tek kada je pravni zastupnik iz sindikata pismenim putem stao u zaštitu naših prava obećano nam je da će sve biti ispoštovano, i prekovremeni sati i pauze (koje su trajale 15 minuta umesto 30), i zdravstveno i penziona.

Od 6. 11. 2006. pokrenut je likvidacioni postupak i na naša potraživanja da nam se retroaktivno reši ovaj problem ili isplati pa da to lično odradimo, dobile smo negativan odgovor, dok je ostalo regulisano dok smo još bile u radnom odnosu.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Po prijavama inspekciji sačinjavani su spiskovi svih zaposlenih sa podatkom početka rada, ali pozitivnog rešenja po zaposlene nije bilo. Likvidacionom upravniku NN predate su prijave potraživanja, takođe i PIO i u oba slučaja smo dobile negativne odgovore što se ponovilo nakon žalbi, jer je period za koji nismo bile prijavljene rečeno iz preduzeća da je bio period „obuke i edukacije“.

NN

Od novembra 2004. godine sam zaposlena-angažovana u izdavačkoj kući, na poslovima marketing-advertajzing. Saradnja je regulisana Ugovorom o autorskom delu. Sve uplate idu preko tekućeg računa, te sam i očekivala da sam na taj način bezbedna i da su uplaćeni i doprinosi koje zakonodavac predviđa. Poučena iskustvima drugih ljudi, otišla sam da proverim u Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje samostalnih delatnosti, i na moje iznenađenje nije postojala ni jedna uplata izdavačke kuće u kojoj sam angažovana. Odmah sam reagovala, pitala poslodavce, a odgovor je uvek isti, da je to komplikovano, nemaju vremena, regulisaće, itd. U novembru 2006. sam službeno išla u Sloveniju, te su mi zbog vize regulisali jedan mesec. To isto ponovilo se u leto 2007. kada mi je trebala viza za letovanje. U tom trenutku su regulisali tri meseca. Od ukupno 3 godine rada, regulisali su 4 meseca.

Uplatom honorara na tekući račun oni su u obavezi da uplate i doprinose, ali nažalost papirološki ne prikažu uplatu, tako da u bazi podataka PIO ja nemam regulisane doprinose, što govori o neozbiljnosti poslodavca i da ne kažem bahatosti), pošto mu to zakonodavci tolerišu, tj. ne sankcionišu.

Napomena: Imam 47 godina, 3 godine radim honorarno, redovno konkurišem, ali u mom CV-ju su i moje godine. Po zanimanju sam ing. informatike i završila sam školu za PR. Imam dosta iskustva ali i previše godina za današnje standarde?!

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćala sam se direktoru firme. Odgovor u više navrata: da, naravno, uradićemo, drugi put, itd. U inspekciji rada su mi rekli da ja nemam nikakva prava kao honorarni saradnik sa autorskim ugovorom, da pričam „gluposti“ i „to pravo ostvaruju samo stalno zaposleni“.

NN

Kao trgovac sam radila u više prehrambenih prodavnica u gradu. Svugde je bila ista priča. Mala plata, neprijavljena, nema slobodnih dana (radi se i nedeljom), nema godišnji odmor ili bolovanje. Gazda sve to na početku obeća, i dobru platu i prijavljivanje i slobodne dane i drugo, ali posle ne da ništa od toga što je rekao.

Radila sam u jednoj prodavnici 2002. god. i gazda mi je obećao prijavljivanje, ali je rekao da mora 2 meseca probni rad. Rekao je 2 slobodna dana mesečno i plata 7.000,00 din i da imam 10 dana odmora te godine. Posle prvog meseca dobila sam 5.000,00 i rekao je da nema računa da me plaća 7.000,00 din. Posle dva meseca nije me prijavio, nije po-

većao platu, a morala sam da radim 10 sati dnevno. Posle 3 meseca, jednog dana je ušlo puno đaka u prodavnicu i pošto sam sama radila oni su pokrali oko 1.000,00 din. robe. Gazda je vikao na mene kako nisam pazila i svih 1.000,00 din je odbio od sledeće plate. Pošto je prodavnica blizu škole, svaki dan je nestajalo po malo robe i gazda je uvek meni odbijao od plate. Kad neko ostavi neki dinar višak, on je to uzimao i nije računao.

Morala sam puno da radim, a plata nije bila dobra i još sam morala da plaćam njegovu manjke. Posle 6 meseci otišla sam u drugu prodavnicu i tamo nije bilo ništa drugačije. Radila sam samo 4 meseci pa sam otišla u treću i tamo je bilo slično. Na kraju sam se zaposlila u jednoj većoj trgovini i sada sam prijavljena i gazda je malo drugačiji, ali plata je opet mala i ima malo slobodnih dana, a odmor i bolovanje se mnogo teško dobijaju.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Kad sam radila u ove 3 prodavnice žalila sam se gazdi, ali onda je bilo još gore. Nisam smela da idem u inspekciju.

Jelica Milić

Moja iskustva se svode na, uglavnom, kratkotrajne poslove u privatnom sektoru. Nikada nisam uspela da se „ubacim“ u veću ili poznatiju firmu, jer je svako imao neku „vezu“ i konkurs bi bio zatvoren i pre nego što se objavi. Apsolutno svaki moj poslodavac nije nikada ponudio regulisanje statusa u smislu uplaćivanja doprinosa iz radnog odnosa, iako sam kod njih radila i po 1-2 godine, i svi su bili zadovoljni mojim trudom i zalaganjem na radnom mestu. Dva puta sam bila uskraćena i za godišnji odmor, a kada sam insistirala, dobila sam otkaz.

Nakon pauze od nekoliko godina (udaja, rođenje dvoje dece) sada imam problem sa godinama starosti (37). Većina poslova, koje bih mogla da radim, uslovljeni su starosnom granicom od 20-30 godina, boljom stručnom spremom ili potrebnim iskustvom koje nemam dokumentovano u svojoj radnoj knjižici.

O neisplaćivanju zarada ne treba ni govoriti. U mom slučaju to je bila redovna pojava u slučaju otkaza. Svaki poslodavac je smatrao da odlazećeg radnika ne treba isplatiti, iako nije imao druge obaveze prema meni osim te plate.

Kao žena suočavam se sa još jednim problemom. Pre udaje, mnogi poslodavci su me odbijali zbog toga što nisam udata i nemam decu, jer do toga će doći kad-tad, a oni ne žele da plaćaju trudničko i porodijsko odsustvo. Sada je problem što imam decu (još su mala, razboleće se neki put), a to opet znači bolovanje ili odsustvo sa posla.

NN

Radila sam neke honorarne poslove za jednu firmu (koja je deo kompanije sa sedištem u Beogradu), koja se bavi veleprodajom. To su bili prosti poslovi čišćenja i sređivanja zgrade i pakovanja robe.

Kada su se selili u nove prostorije pozvali su me da radim nekoliko dana da se sredi zgrada za useljenje. Velika zgrada, tu je i skladište robe, pa dve žene koje su u stalnom radnom odnosu ne mogu same da održavaju. Pitali su me da ostanem da radim, nara-

vno, pristala sam. Velika zgrada, sve čisto i novo, poznajem sve zaposlene (ima ih do 30), brzo sam se uklopila.

Dogovorila sam se sa sekretaricom da neko vreme radim preko omladinske zadruge, oko godinu dana, pa da me prime u stalni radni odnos, pošto su svi zaposleni prošli taj put. Firma jedno dva meseca nije imala direktora, a ja sam posle tri meseca rada ostala u drugom stanju.

Počeli su razgovori sa šefom, zamenikom direktora, direktorom o mom statusu u firmi. Svi su pričali istu priču, da će mi izaći u susret da radim lakše poslove dokle mogu, ali ne mogu da me prime u stalni radni odnos, to je dug proces, to ide teže, to mora da odobri generalni direktor u Beogradu, firma nije imala direktora kad sam počela sa radom. Radila sam do osmog meseca trudnoće, ukupno 10 meseci, jer je honorar bio dobar i dobri uslovi rada.

Moja je greška bila što se na vreme nisam raspitala i izborila za svoja prava, pošto sam obaveze ispunjavala radno i savesno.

Želim da druge žene budu poučene mojim primerom da na vreme reše svoj status u firmi da ne prepuste to slučaju i vremenu.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Raspitivala sam se više informativno o pravima radno angažovanih osoba kojima se ne uplaćuju doprinosi kod advokata i pravnika. Svi su rekli da ženu u drugom stanju mora da prime u radni odnos do kraja porodijskog odsustva i tu sam stala.

Mirjana Stamenković

Bio sam upošljenik u preduzeću NN od kraja maja 1997. pa sve do početka avgusta 2005. godine. Preduzeće se bavi ili bavilo proizvodnjom, otkupom grožđa, prodajom vina, alkoholnih i bezalkoholnih pića. Plata mizerna (4000). „Naš“ direktor je pravi prototip jednog ministra - visok, snažan, grub, prgav i naravno predsednik ... Svuda veze, i sportske i druge. Osim što smo imali male plate, on ih je zamrznuo na neodređeno vreme, tj. kada se proda lokal u NN jer smo imali sličnu situaciju kada smo prodali lokal u Beogradu i isplatili 6-7 plata u prethodnom periodu. Prodaješ lokale da bi isplatio lične dohotke radnicima je velika sposobnost direktora, priznaćete?

Samo još da napomenem da je izvršeno spajanje NN iz NN koje u svom sastavu ima restoran (vlasništvo SO). U tom restoranu se i dan danas prave veselja, rođendani, svadbe i taj novac se uplaćuje direktorima na ruke. Normalno, da sam posle tog „zamrzavanja“ otišao iz firme kao tehnološki višak bez otpremnine. Uskoro sam potegao tužbu i dobio pravosnažnu odluku da mi isplate 12 plata i da uplate doprinose za PIO. Raspitujući se u sudu oko naplate, dobijao sam odgovor da je firma u procesu privatizacije i da će se uskoro rešiti. Sudstvo nam je hvala bogu ažurno kako kažu iz Evropske komisije i nekorumpirano.

Na moja pitanja, u međuvremenu je firma dobila socijalni program (oktobra 2007), kako to da firma i dalje postoji da se prave veselja i zgrće novac a uzeli su socijalni program, oni samo sležu ramenima i ne odgovaraju. Mislim da sud, odnosno da službenici koji rade tamo moraju da rade svoj posao jer su za to plaćeni, a ne da budu voštane figure.

Pošto nisam usamljeni slučaj, direktor je poručio da ćemo dobiti pare kada „pada kiša na oluk“. Mogu da kažem da sam po sebi uporan i da ću pokušati i preko nekih viših instanci a možda i preko Strazbura da naplatim svoja dugovanja jer samo ja i moja porodica znamo kako smo izdržali taj period. Ovakvih primera ima sigurno još u Srbiji, pa ako imate neke moći, pokušajte da malo više radite i u unutrašnjosti (ne samo u Beogradu), da informišete ljude jer su ljudi i uplašeni i neinformisani, da ne kažem glupi. Sve dok postoje takvi direktori koji ni za šta ne odgovaraju u Srbiji neće biti bolje.

NN

Radim u jednoj banci i ne znam da li je i po ostalim odeljenjima situacija ista ili drugačija, ali je sigurno da smo mi zaposleni u odeljenju administracije izloženi svakodnevnom maltretiranju, neko više, neko manje. Primera radi šef-menadžer ovog odeljenja očekuje od nas zaposlenih da ostanemo svaki dan prekovremeno. Kada posao završimo na vreme (17h) mi i dalje sedimo, jer po rečima šefice uvek ima šta da se radi, ako mi ne znamo ona će nas uposliti. Tako da mi ostajemo prekovremeno već dve godine koliko postoji ova služba. Kada se „pobunimo“ ona kaže da nema ništa protiv da mi izađemo na vreme. Jedno priča, a drugo očekuje od nas. Dešavalo se da krenemo kad završimo i ona nas vrati sa vrata, da joj nešto odradimo. Stalno nas drži u strahu, jer je u stanju da izmišlja i laže direktora službe koji joj sve veruje i nakon toga nam šalje preteće mejlove. Raditi u takvoj nezdravoj sredini je vrlo teško. Navešću i primer na nivou cele organizacije, regres koji smo primili je višestruko umanjen, a iz pouzdanih izvora smo saznali da je deo našeg regresa otišao za finansiranje parka u NN, a deo Grčkoj, kao pomoć nastradalima u požaru (primili smo 9.000 dinara). Nemam nista protiv da pomognem, ali smatram da je to zaslužen zarađen novac i da bi bilo u redu da se mi kao zaposleni pitamo kroz neku anketu da li smo za to da se novac pokoni, koliko i kome. Naravno, kod nas sve što je vezano za novac ne sme da se komentariše te je i to prošlo. Ovo su opisi samo dva primera.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obratila sam se mail-om HR, kada mi je urađena evaluacija bez mog prisustva, a znajući da sam taj papir morala potpisati. Odgovor nisam dobila, ali sam dobila grdnju od strane šefice, zato što sam se obratila HR, iz čega sam videla da su nju nazvali i ispričali joj. Još uvek čuvam taj mejl.

NN

Zaposlila sam se 1995. u malom SZR koja je posle par godina prešla u DOO. Dve godine sam radila na „crno“ jer ako si pitao za prijavljivanje mogao si da izgubiš i taj posao, pa si morao da čutiš. Posle raznih kontrola inspekcije rada morala sam da budem prijavljena. Radila sam po smenama, subota svaka radna, nedelja svaka druga. Nedeljom je radno vreme bilo od 11-24h, užasno naporno za rad devojaka i žena. Sada se pitam kako sam ja taj tempo izdržala 10 godina. Plata je uvek bila na vreme, u početku normalno najnižu cenu rada nam je uplaćivao na račun, a veći deo na ruke, ali plata je bila bar na vreme, ali u poslednjih godinu dana je počela da kasni prvo 5-10 dana tako da nam je kasnila na kraju 3-4 meseca. Vlasnik je imao novca za sve, sem za ljude koji rade kod njega. Kada sam zatražila da razgovaramo o plati, on se uvek opravdavao da je firma u krizi, kreditima itd, a svi zaposleni smo gledali fotografije sa njegovih krstarenja, gradili kuću koja sada najmanje vredi 1.000.000 evra, automobili. U međuvremenu sam

se raspitivala i našla drugi posao, posle kraćeg vremena moj primer su sledile i moje kolegice. Uvek ima bolje ako se potruđiš.

NN

Moj poslodavac ne poštuje zakonske odredbe o bezbednosti i zaštiti na radu. Radim kao prodavac na benzinskoj stanici. Radila sam 35 godina kao knjigovođa. 2005. godine dobijam rešenje za prodavača. Za to radno mesto nemam lekarsko uverenje. Medicina rada smatra da to radno mesto može da šteti mom zdravlju imajući u vidu činjenicu da sam prošla 1989. godine zračnu terapiju (karcinom grlića materice). Na žalost, bili su u pravu, radeći na benzinskoj stanici oko godinu i po, došlo je do recidiva, ja sam se ponovo razbolela – ponovo sam morala na zračnu terapiju. 30. 1. 2007. sam otpuštena sa onkološkog odeljenja.

Moj poslodavac NN mi izdaje rešenje da sam raspoređena na istu benzinsku stanicu, samo se sad ne zovem prodavač, nego prodavač dopunskog asortimana. Sa ovakvom odlukom se narugao sudskoj odluci. Ja nisam sposobna da radim na benzinskoj stanici.

Moja preostala radna sposobnost je rad u knjigovodstvu što sam uvek radila i zašta sam se školovala. Sudski proces je u toku. Nadam se pozitivnoj odluci. Ali šta je sa patnjom, bolom kroz koji je prošla moja porodica i ja. Zar je moralo tako da bude. Uvodi se briga o psima a šta je jedan ljudski život. Nažalost, moj slučaj nije jedini u ovoj firmi. Čim je došao novi gazda počele su razne presije i pretnje, mnogi ljudi su napustili, oko 40 radnika vodi sudski spor sa poslodavcem za zaštitu svojih prava. Prilažem vam i deo dokumentacije.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Direktoru, sindikatu.

Inspekciji rada – da se obratim sudu.

Sudu – donosi presudu u moju korist.

Pošto poslodavac ne poštuje odluku suda ponovo – odnosno postupak je ponovo u toku.

Dragana Ilić

U Institutu NN radio sam sa punim stažom preko 20 godina, na mestu šefa odseka za pravne, kadrovske i administrativne poslove. Rešenjem, tada v.d. direktora NN od 27.9.2004. godine, prestao mi je radni odnos otkazom ugovora o radu.

29.9.2004. godine ja sam pred IV Opštinskim sudom u Beogradu zasnovao parnicu radi poništaja naznačenog rešenja u predmetu NN. U tužbi sam ukazao na sledeće činjenice: ugovor o radu koji mi je otkazan nije sadržao povrede zbog kojih se otkaz može izreći, nije postojalo ni pismeno ni usmeno upozorenje poslodavca o postojanju razloga za otkaz, nije zatraženo mišljenje reprezentativnog sindikata „Nezavisnost“ u Institutu čiji sam član, nisu ni isplaćene sve dospеле obaveze do dana uručenja otkaza. Inspekcija rada, rešenje br. NN od 20.10.2004. godine odlaže izvršenje naznačenog rešenja o prestanku radnog odnosa do pravosnažnosti sudske odluke. Poslodavac se žali na ovo rešenje, međutim, ista je odbijena rešenjem NN od 9.12.2004. godine. Ja sam se vratio na posao, međutim, šikaniranje, tzv. „mobing“ počinje. Prisiljen sam pod pretnjom da potpišem (nezakonito) ugovor o radu pod izmenjenim uslovima br. NN koji sam potpisao

31.12.2004. godine, gde sam (nezakonito) sa mesta šefa odseka za pravne, kadrovske i administrativne poslove prebačen – raspoređen na mesto običnog referenta sa znatno nižom zaradom. Izbacuju me iz kancelarije u kojoj smo sedeli dipl. pravnik NN (koji je takođe pre mene dobio otkaz) i ja, u prostoriju „poljske laboratorije“ – bez stručne literature, telefona, računara i udaljenu preko 100 metara od zgrade gde se nalazi uprava Instituta. Bio sam potpuno izolovan. Pošto sam nisam otišao iz Instituta, i posle mog neuspešnog obraćanja inspekciji rada za pomoć, dobio sam radni zadatak da popišem svu nepokretnu i pokretnu imovinu Instituta, te da razdvojim državnu od društvene zemlje. Ja sam, iako radeći sam u nenormalnim uslovima, radni zadatak završio i predao poslodavcu. Poslodavac posle 2 meseca formira (nezakonito) komisiju za ocenu rada mog izveštaja (agronom, ekonomista i dipl. pravnik – NN2 koja je radila u Institutu tek 10 dana).

Oni su napisali da sam zadatak loše uradio, i direktor NN mi otkazuje ugovor o radu pod izmenjenim uslovima. Ja podnosim tužbu IV Opštinskom sudu u Beogradu za poništaj otkaza ugovora o radu. Tako postajem jedinstveni slučaj, zaposleni koji je dobio otkaz, dok mu sudski spor za prvo rešenje o otkazu nije pravosnažno okončano. Dana 6. 7. 2007. godine, napokon usvojen je moj tužbeni zahtev u 1. sporu br NN kojim me sud vraća na poslove šefa odseka za pravne, kadrovske i administrativne poslove. Presuda nije pravosnažna jer se Institut žalio na istu.

Poslodavac mi je kod drugog otkaza uračunao godišnji odmor u otkazni rok.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Šikaniranje (mobing) trajalo je od oktobra 2004. do avgusta 2006. godine. Obraćao sam se preko sindikata „Nezavisnost“ čiji sam član odbora poverenika poslodavcu, bez uspeha. Posle sam se obraćao Inspekciji rada. Inspektorka rada kojoj sam se obratio, koja je poslala negativno mišljenje o mom slučaju, posle je – 1. 4. 2006. godine primljena u stalni radni odnos u Institut – na mesto rukovodioca zajedničkih poslova.

Milan Badnjar

Bio sam radnik u fabrici NN (do 1. 1. 2006. godine, i tada nas 700 radnika dobijamo rešenje da smo tehnološki višak). Uz rešenje sam dobio još jedno rešenje gde se većinski vlasnik obavezuje da će zaostale plate i otpremninu izmiriti u roku od 30 dana. Sa oba rešenja otišao sam u pravnu službu biroa za zapošljavanje gde su mi rekli da moram da se prijavim birou radi novčane nadoknade jer imam 57 godina života i 36 godina radnog staža a da preduzeće mora isplatiti otpremninu, zaostale plate, socijalno i penziono u roku koji je naveden u rešenju koje sam dobio. Kada je prošao rok iz rešenja obraćao sam se firmi ali su govorili da nema para i da će to što pre isplatiti. Kada sam video da firma nema nameru da svoje obaveze iz rešenja ispuni nas 500 radnika preko pravne službe nezavisnog sindikata podnosimo tužbu 22. 3. 2006. Prvom opštinskom sudu i u aprilu 2007. godine dobijam pravosnažnu presudu da mi se isplate zaostale plate i doprinosi za tri godine sa kamatama. Sudska presuda još čeka na naplatu jer je račun blokiran. Pre dva meseca većinski vlasnik prodaje deo preduzeća ali pare umesto da legnu na račun preduzeća uplaćene su na neki drugi račun. Pitam se kakva je to država i kakva je to demokratija gde se ne poštuju ni izvršne sudske presude, gde pojedinci uz pomoć vlasti rade šta hoće. 700 radnika u NN i njihove porodice uverili su se na svojoj koži da demokratija ne postoji i da vlast radi šta hoće.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obratio sam se Prvom opštinskom sudu i imam izvršnu presudu koja čeka naplatu. Žalosno i tužno.

Borisav Milanović

Preduzeće NN u Kraljevu je rešenjem od 21. 10. 2004. g. otkazao ugovor o radu, zbog navodno neizvršenih radnih obaveza i dužnosti, kao i ponašanja koje šteti interesu preduzeća.

Ja sam tada bio predsednik Sindikata Nezavisnost u preduzeću, predvodio sam sindikalnu organizaciju u štrajku koju smo tada ja i kolega iz drugog sindikata organizovali protiv novog vlasnika, zbog samovolje, neisplaćivanja zarada, raznih zloupotreba u raspolaganju imovinom preduzeća. Da bi ugušio štrajk radnika, dao mi je otkaz ugovora o radu, sa još 20 radnika. Vraćen sam na posao, tek po sudskoj odluci jula meseca 2005. godine, a direktor preduzeća je odgovarao na sudu zbog zloupotreba i malverzacija koje je vršio u raspolaganju imovinom preduzeća.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćao sam se direktoru preduzeća, ali bez mogućnosti da zaštitim moja prava i vratim me na posao. Po mojoj prijavi je postupila i inspekcija rada. Donela je rešenje o vraćanju na posao, ali direktor to nije poštovao. Podneo sam tužbu za radni spor, i po presudi suda sam vraćen na posao tek jula meseca 2005. godine

Milivoje Grujičić

Preduzeće NN u Kraljevu je rešenjem br. NN od 21. 10. 2004. godine otkazalo ugovor o radu zbog navodnog neizvršavanja radnih obaveza i radnih dužnosti i narušavanja međuljudskih odnosa u privatizovanom preduzeću. Ja sam u to vreme bio predsednik sindikata u preduzeću. Predvodio sam sindikalnu organizaciju i radnike u štrajku koji smo tada proglasili, zbog samovolje novog vlasnika preduzeća u pogledu neisplaćivanja zarada, raznih zloupotreba i rasprodaje imovine preduzeća u bescenje.

Da bio ugušio štrajk, novi direktor i vlasnik mi je dao otkaz za vreme dok sam bio u zakonitom štrajku, kao i još nekolicini radnika preduzeća.

Vraćen sam na posao posle sudskog epiloga svih nepravilnosti u preduzeću. Novi vlasnik preduzeća je pritvoren od strane SUP-a i pravosudnih organa za zloupotrebe i razne malverzacije sa imovinom preduzeća, i očekuje suđenje.

Ja sam vraćen na posao sa ostalim radnicima koji su bili otpušteni tek po presudi Opštinskog suda u NN br NN od 1. 7. 2005. god i zahtevu za izvršenje presude.

Da li ste pokušali da zaštitite svoja prava?

Obraćao sam se direktoru preduzeća. Nije uvažio moje pravo na rad i dobio sam negativan odgovor. Obraćao sam se Inspekciji rada. Naloženo je da me vrati na posao ali direktor nije postupio po rešenju inspekcije. Presudom suda br. NN od 1. 7. 2005. god. u NN po tužbi koju sam podneo, vraćen sam na posao.

Milorad Trnavac

IV SOS TELEFON ZA ŽENE ŽRTVE DISKRIMINACIJE NA RADNOM MESTU

Sekcija žena je osnovana krajem 1998. godine kao deo UGS "Nezavisnost" i pokriva celu Srbiju.

Sekcija je deo Ženske mreže za Balkan, odnosno, centralnu i jugoistočnu Evropu u okviru Međunarodne konfederacije slobodnih sindikata (MKSS). Jedan od njenih glavnih zadataka je borba za promociju žena u svetu rada i borba protiv diskriminacije na radnom mestu. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena je usvojena od strane Generalne skupštine UN još 1979. godine. Međutim, u našoj zemlji, pa i u okviru sindikata, stalno se susrećemo sa raznim oblicima diskriminacije žena, a posebno na radnom mestu.

Zato služba SOS telefona ima za cilj da pruži zaštitu prava žena u radnom odnosu i to:

- preko grupnog i individualnog savetovanja;
- pravne pomoći;
- medijskih kampanja.

SEKCIJA ŽENA UGS "NEZAVISNOST" SOS TELEFON
radi svakog radnog dana od 9 – 10 časova
(011) 3239-003 • 3238-226 • 3240-221 • 3235-215

Neka iskustva iz prakse SOS telefona

1. NN, doktor nauka, ima blistavu profesionalnu karijeru. Ipak, ova žena, razvedena majka dvoje dece, nije uspeła da reši stambeno pitanje. Na konkursu za dodelu stanova, favorizovan je kolega koji je imao već rešeno stambeno pitanje. Advokatica SOS telefona lično je obišla prostoriju u kojoj je NN živel sa sinovima, i ustanovivši da je situacija još gora nego što je bilo prikazano, svesrdno se zauzela za slučaj. Počela je borba, prezentiranje dokaza, tumačenje pravilnika i zakona. Pisali smo žalbe i pripremili tužbom. Uz pomoć mnogih institucija, pomogli smo da Stambena komisija promeni stav i dodeli NN stan na korišćenje. Hrabrost, upornost i stručna pravna pomoć su doveli do rešenja ovog važnog životnog pitanja.
2. Dve klijentkinje iz turističke organizacije, dobile su otkaz ugovora o radu, jer "nisu ostvarile planirani plan prihoda". U stvari, dat im je otkaz samo zato što su na skupštini zaposlenih stavile primedbe na neprofesionalan rad direktora. U toku spora, dokazano je da niko od zaposlenih nije ostavrio plan prometa, pa je morao da se vrši rebalans budžeta. Kolege su svedočile u korist naših klijentkinja. Spor je trajao nekoliko godina, u toku spora zaključili smo poravanje. Tuženi je tužiljama isplatio zarade i dorinose za PIO bez vraćanja na rad.
3. NN, VKV prodavac na radnom mestu knjižara, proslavila je 30 godina rada, a zatim je dobila premeštaj na rad u knjižaru u Pančevo udaljenu od njene kuće preko 10 km. NN je imala tešku operaciju pa putovanje od nekoliko sati dnevno ne bi izdržala.

Nije htela da se tuži sa preduzećem u kome je provela ceo radni vek. Pokušali smo medijaciju, napisali pismo poslodavcu i tražili razumevanje za njeno zdravstveno stanje i činjenicu da joj je ostalo par godina do penzije. Nažalost, ništa nismo uspjeli da postignemo pa smo morali da podnesemo tužbu i tražimo sudsku zaštitu. Tuženi je osporio tužbeni zahtev, pravdajući se da nema drugo rešenje jer se nalazi u teškim ekonomskim problemima. U toku spora, počeli su pregovori. NN je dobila radno mesto u direkciji, kao ekonom. Problem je rešen adekvatno, s obzirom na zdravstveno stanje i udaljenost novog radnog mesta od kuće.

4. NN radi u osiguravajućem društvu, invalid je, slabovida na jedno oko. Dobila je rešenje o novom rasporedu sa nižim koeficijentom za obračun zarade. Kolektivni ugovor za njenu kategoriju invalidnosti je štiti tako da kod bilo koje promene radnog mesta, koeficijent pri obračunu zarade ostane isti. Srećom, kompanija ima dobro organizovan sindikat. Sa kompletnom dokumentacijom, lekrskim uverenjem, otišla sam sa NN kod sindikalnog poverenika. Ni on u prvom trenutku nije mogao da pomogne, a direktor nije želeo da promeni rešenje. Bili smo uporni, napisali smo pismo direktoru. Uz pomoć sindikalnog poverenika, NN je vraćen koeficijent za obračun zarade.
5. NN je kuvar u jednom poznatom restoranu sa 25 godina radnog staža. Posle privatizacije i dolaska novog šefa, nastupaju konflikti. Radno vreme više nije trajalo 8, već najmanje 10-12 časova. Razvedena, majka sa dvoje dece, to nije mogla da izdrži. Tražila je da se poštuju njena prava i tako došla u konflikt sa šefom i kolegama. Dobila je upozorenje o postojanju razloga za otkaz ugovora o radu. Pomogli smo da napiše odgovor, savetovali da se potruži da se situacija stabilizuje, tražili podršku od sindikata. Želela je da njen slučaj stavimo u novine, da poslodavca "obrukamo". Kada smo predočili koji su dokazi potrebni, šta sve treba dokazati, odustala je. Uz pomoc sindikata, uspjeli smo da se prebaci u drugi restoran. Bila je dugo na bolovanju dok se nije osnažila da se ponovo vrati na posao.
6. Zastupali smo tri radnice koje su radile kao higijeničarke u jednom društvenom preduzeću. Obratile su se kada su dobile otkaz ugovora o radu. Nisu htele da se vrate na posao, ali su tražile svoje zarade i uplate za PIO. Morali smo da podnesemo tužbu sudu. Poslodavac je osporavao tužbeni zahtev i odugovlačio sporove svim sredstvima. U toku trajanja spora, poboljšala se finansijska situacija tuženog preduzeća. Priznao je tužbene zahteve, uplatio tužiljama zarade i doprinose za PIO.
7. NN radila je više od 3 godine u NN kao spremačica po ugovoru o radu na određeno vreme. Samohrana je majka sa vanbračnim detetom. Očekivala je da se posle toliko godina rada sa njom zaključi Ugovor o radu na neodređeno vreme. Nažalost, Ugovor nije zaključen i ona je ostala bez posla. Smatra da Ugovor nije obnovljen jer je diskriminisana od strane šefovice. Želi posao da bi se izdržavala i da bi mogla da zadrži strateljstvo nad detetom. Ocenili smo da se za NN treba boriti, da je poslodavac povredio Zakon na njenu štetu jer je radila duže od 3 godine, pa smo podneli tužbu sudu. II opštinski sud, presudom P.1. 26/05 usvojio je tužbeni zahtev i utvrdio da je NN zasnovala radni odnos kod tuženog na neodređeno vreme. Tuženi je uložio žalbu, koju je okružni sud uvažio i predmet vratio na ponovno odlučivanje. Sudski postupak je u toku.

Leposava V. Živanović, advokat

V Analiza slučaja – Ženski centar Užice –

Ženski centar – Užice je NVO, osnovana 1998. god. sa ciljem poboljšanja položaja žena u društvu, kvaliteta njihovog svakodnevnog života u oblasti zdravlja, obrazovanja i ekonomskog položaja.

U aprilu 2005. godine obratile su nam se žene zaposlene u "Impol Seval"-u a.d. valjao-nica alumunijuma Sevojno, da im pomognemo u ostvarivanju prava iz radnog odnosa.

Prema odluci Upravnog odbora, donetoj na osnovu socijalnog programa, jednokratna novčana pomoć, koja se isplaćuje u slučaju dobrovoljnog raskida radnog odnosa, manja je za 50 € u odnosu na muškarce.

Primer: za muškarce sa 34 godine radnog staža iznos je 140 €, a za žene sa istim godinama radnog staža 90 €. Žene su bile jako povređene ovom odlukom i pokušavale su da ostvare svoja prava tako što su se obraćale direktoru, predsedniku sindikata i članovima Upravnog odbora, ali dobile su odgovor da ako su nezadovoljne, mogu da tuže preduzeće. Međutim, iz iskustva su znale da su sudski sporovi dugotrajni i smatrale su da državni organi, pre svega inspeksijske službe, moraju reagovati na ovo flagrantno kršenje prava. Međutim, niotkuda nisu dobile pomoć.

Nakon razgovora sa njima, Ženski centar – Užice prihvatio se da ih zastupa na način koji će najmanje štetiti njihovim interesima i da neće preduzeti nijednu radnju sa kojom se one ne saglase, o čemu je potpisana izjava.

Proces javnog zastupanja je pokrenut u cilju dokazivanja da je odluka Upravnog odbora nezakonita jer je diskriminatorna u odnosu na žene.

Napor je bio usmeren prema Upravnom odboru, sindikatu i vlasniku Impol Seval-a iz Slovenske Bistrice i na organe Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku.

Preduzete aktivnosti: Najpre smo se trudile da iskoristimo zakonske metode.

Žene su se obratile Ženskom centru – Užice početkom aprila 2005. godine.

Ženski centar – Užice obratio se Savetu za rodnu ravnopravnost polova, koristeći se uticajem Sonje Drljević i činjenicom da je članica tog tela. Tim posredstvom slučaj je dobio na težini. Zahtev Ženskog centra – Užice uzet je u razmatranje.

Savet je prijavu prosledio Ministarstvu za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku, Sektoru za rad. Iz Sektora je upućena prijava Republičkoj inspekciji zlatiborskog okruga u Užicu. Načelnik inspekcije, Momo Mišević izvršio je kontrolu i dao mišljenje da se ne radi o diskriminaciji i da su organi preduzeća postupali u skladu sa Zakonom.

Ženski centar – Užice, u skladu sa ovlašćenjima prenetim od strane zaposlenih žena, konsultovao je advokatkinju Milunku Arsić. Advokatkinja je dala mišljenje da je povređen Zakon o radu član 165 i član 9 Ustavne povelje. Savetovala je žene da povedu sudski spor.

Žene su odložile pokretanje sudskog spora, smatrajući da državne institucije treba da daju svoju reč po ovom pitanju.

I još jedan razlog za nepokretanje sudskog spora je sumnja u pravosudne organe (osim korupcije - i sporost).

Preko advokatkinje žene su uputile zahtev Upravnom odboru preduzeća i sindikatu za davanje na uvid akata koja su bitna za ostvarenje njihovih prava.

Dva meseca posle zahteva nisu ništa odgovorili.

Ženski centar – Užice, u skladu sa ovlašćenjima prenetim od strane zaposlenih žena, obratio se pismom vlasniku iz Slovenske Bistrice, g-dinu Čoklu. Zamoljen je da utiče na Upravni odbor da se ova odluka ukine ili preinači. G-din Čokl nije ništa odgovorio.

Ženski centar – Užice u skladu sa ovlašćenjima prenetim od strane zaposlenih žena, preduzeo je aktivnosti da se slučaj obelodani putem medija.

Tako je 6. 07. 2005. godine zakazan *Okrugli sto* u Medija centru na Trgu republike od 12 – 13:30.

Za voditeljku okruglog stola izabrana je Tanja Manojlović, novinarka RTS 2 , iz Valjeva (novinarka koja je zajedno sa valjevskom grupom "HORA" realizatorica ciklusa emisija o ženskim pravima i ženskim grupama – "Zrno poštovanja").

Učesnici okruglog stola bili su:

- *Predstavice zaposlenih žena iz "Impol Seval"-a*
- *Sonja Drljević*, članica Saveta za ravnopravnost polova Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku
- *Leila Ruždić*, predsednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Srbije
- *Radmila Gujaničić*, NVO Ženski centar – Užice
- *Leposava Živanović*, advokatkinja iz Beograda, SOS telefon za povrede prava iz radnog odnosa
- *Srećko Mihailović*, sociolog
- *Slobodanka Branković*, predsednica ženske sekcije Samostalnog sindikata

Na okrugli sto, Medija centar je pozvao predstavnike medija i drugih organizacija od kojih su bili prisutni:

- *Danijela Jakovljević* – Beta
- *Ljubica Četković* – radio Beograd
- *Sonja Kjunčić* – TANJUG
- *Žarko Milosavljević* – ANEM
- *Zorica Mršević* – OSCE
- *Jasminka Čolak* – Danas
- *Mileva Malešević* – Radio Polimlje, Prijepolje
- *Žarka Radoja* – FR. Vesti
- *Tanja Manojlović* – RTS 2
- *Bojana Balon* – OSCE
- *Milena Timotijević* – Glas razlike

Na okruglom stolu učesnici su tokom diskusije izneli sledeće stavove:

- da se radi o diskriminaciji po osnovu pola
- da je inspektor Momo Mišević pogrešno tumačio Zakon i ošteti zaposlene žene
- da je sindikat potpuno zakazao
- da su organi preduzeća oštetili prava zaposlenih žena
- da se vlasnici iz Slovenije nisu držali Ustava naše zemlje

Srećko Mihailović je izneo podatke o jednom istraživanju, sprovedenom pre dve godine, "gender wage gap", prema kojem je razlika između zarada žena i muškaraca u našoj zemlji, u kojoj Ustav i radnopravno zakonodavstvo garantuju jednakost zarada, prilična i vidljiva. Po tom istraživanju, žene su pre dve godine zarađivale prosečno 13.107 mesečno, a muškarci 16.224.

Najmanja razlika je između službenika, KV i VKV radnika, gde žene zarađuju 90% od onoga što zarađuju muškarci. Tehničarke zarađuju 88% od onoga što zarađuju muškarci, gotovo za jednu petinu manje. U kategoriji nekvalifikovanih, sa i bez osnovne škole, baš kao i u kategoriji visokoobrazovanih, ta razlika je najveća: žene zarađuju 69% od onoga što zarađuju muškarci iste kvalifikacije. U dodatku: svaki drugi zaposleni, bez obzira na pol, plaši se da ne izgubi posao. *Svi učesnici/ce dali/le su veliki doprinos u diskusiji i potpunu podršku da se ovaj slučaj reši putem državnih institucija i mehanizama za ravnopravnost polova.*

Nakon okruglog stola:

I Slučaj je predstavljen u medijima:

- u Danasu
- u Glasu
- u Užičkoj nedelji
- u Polimlju
- Radio Luna – Užice
- Radio Polimlje, petak od 10 sati, i reemitovana na još 10 radio-stanica u Srbiji (Srbobran, Kula, Zrenjanin, Užice, Priboj, Jagodina, Sto plus, radio Kosovska Mitrovica) posredstvom Radio Polimlja, tj. Mileve Malešević
- Tekst je poslat Užičkim vestima, čija je direktorka bila prisutna na okruglom stolu, ali nije objavljen.
- U dnevniku RTS 1 u u 7:30 u rubrici privredne teme (u predstavljanju slučaja na Dnevniku ministar Lalović je dao izjavu da se radi o diskriminaciji i da će se inspektorom pozabaviti posle odmora. Direktor preduzeća je rekao da se ovde radi o izjednačavanju muškaraca i žena, jer bi muškarci bili oštećeni da je izjednačen iznos jednokratne novčane pomoći jer oni odlaze u penziju sa 40 godina a žene mogu da odu u penziju sa 35 god. radnog staža).

II Slučaj je raspravljan na 17. sednici Odbora za ravnopravnost polova

Sa sednice su otišli zahtevi Ministru za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku, Agenciji za privatizaciju i Sindikatu i traženi su odgovori na neka pitanja. Rok za izjašnavanje je bio 7 dana. Odgovori uopšte nisu stigli. Do informacija smo dolazile ličnim kontaktima i usmenim putem. Svi koji su preuzeli obaveze da se bave ovim slučajem, izbegavali su da ga dovedu do kraja i daju svoje konačno mišljenje.

III Slobodanka Branković je kontaktirala predsednika Samostalnog sindikata, a on je zvao predsednika sindikata Impol Seval-a g-dina Đokića.

Održan je sastanak Sindikata na kome je razmatran zahtev žena za izjednačavanje iznosa jednokratne novčane pomoći sa muškarcima. Upućen je zahtev Upravnom odboru preduzeća.

Na tom sastanku ženama je dato objašnjenje da, navodno, svoje zahteve nisu uputile na prave adrese pa zato nisu dobile odgovor.

IV Slučaj je uticao na zaposlene i penzionere Impol Seval-a da se ozbiljno pozabave formiranjem Udruženja manjih akcionara.

Zaključak:

Rad na ovom slučaju okupio je veliki broj lica i organizacija i ujedinio ih. Došle su do izražaja mreže ženskih grupa, institucije i mehanizmi za ravnopravnost polova. Ponovo je pokrenuto pitanje donošenja Zakona o ravnopravnosti polova.

Epilog:

Slučaj se nepotrebno razvlačio mesecima, dok na kraju jedna od zaposlenih žena nije zatražila zvanično tumačenje člana 18. Zakona o radu u konstelaciji njihovog slučaja od Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku. Odgovor je dobila od državnog sekretara Ljiljane Milosavljević:

“U konkretnom slučaju, odlukom Upravnog odbora predviđen je manji iznos otpremnine za zaposlene žene u odnosu na muškarce po godini staža osiguranja u slučaju sporazumnog prestanka radnog odnosa, čime su prekršene odredbe člana 18. Zakona.”

Nakon ovog tumačenja, Upravni odbor je izjednačio jednokratnu pomoć na 130 € i za muškarce i za žene po godini staža. Odmah po donošenju ove odluke preko 20 žena je podnelo zahtev za sporazumni raskid radnog odnosa jer su stekle neki od uslova za odlazak u penziju.

Nakon ovakvog ishoda, žene koje su po istom osnovu diskriminisanе u 2003. god. i otišle u penziju, povele su sudski spor, njih 26. Po prvostepenoj presudi presuđeno je u korist žena, uložena je žalba drugostepenom sudu od strane predstavnika poslodavca ali i u drugostepenom postupku potvrđena je presuda prvostepenog suda. Nakon toga, podnet je zahtev za reviziju postupka od strane poslodavca, ali je on odbijen i time stavljena tačka na ovaj slučaj jer je potvrđeno u svim pravosudnim instancama da se radi o diskriminaciji.

Iz ovog procesa javnog zastupanja naučile smo sledeće:

- da je veoma bitno delovati kroz organizaciju
- pronaći lične veze i kontakte
- stalno vršiti pritisak na državne organe i pozivati se na njihovu zakonsku obavezu
- da je neophodno povezati se na svim nivoima sa osobama koje imaju uticaj
- da je moć i uticaj ličnih i grupnih interesa iznad svakog Zakona
- da ljudi sve manje veruju u državu

- da ljudi sve manje imaju motiv da se bore i da ih je teško organizovati
- da, ukoliko istraješ, možeš pobediti
- ukoliko ne pokušaš, unapred si izgubila

Finansijski smo potpomognute od organizacije Rekonstrukcija ženski fond i AŽIN-a iz Beograda.

Studiju slučaja opisala Radmila Gujaničić, predsednica Upravnog odbora Ženskog centra – Užice i koordinatorka programa za ekonomsko osnaživanje žena.

Argumentacija protiv odluke Upravnog odbora kojom su diskriminisanе zaposlene žene u preduzeću „IMPOL SEVAL“, a u vezi sprovođenja socijalnog programa i protiv obrazloženja Republičke inspekcije rada

Smatramo da pri određivanju visine otpremnine nema osnova rukovoditi se odredbama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju koji propisuje različite uslove za ostvarivanje prava na penziju za muškarce i žene. Razlozi su sledeći:

Imajući u vidu posebne napore kojima su žene kao majke izložene tokom života, ovaj Zakon je, kao jedan oblik pozitivne diskriminacije, u čl.19 propisao blaže uslove za ostvarivanje prava na penziju za žene. Međutim, te odredbe ne isključuju primenu Zakona o radu koji u čl. 175 propisuje da pravo na rad prestaje *podjednako i muškarcima i ženama sa navršениh 65 godina života*. To znači da je namera zakonodavca upravo bila da i žene, *ukoliko to žele*, u punoj meri realizuju svoj radni vek i podjednako dugo kao i muškarci obezbeđuju svoju egzistenciju na osnovu svoga rada. I polazeći upravo od te odredbe, mora se kroz jednake iznose otpremnine za muškarce i žene omogućiti i jednima i drugima da svoje radne sposobnosti, želju za radom i primenu stečenih znanja i veština ispoljavaju podjednako dugo - ukoliko to žele.

Otpremnina se daje zato što u datoj radnoj organizaciji prestaje potreba za radom određenih radnika. Ona treba da omogući radnicima, kako muškarcima, tako i ženama, da posle prestanka radnog odnosa u nekom preduzeću, organizuju izvore svoje egzistencije na način na koji oni to odluče. Nema ni zakonskog ni političkog ni moralnog opravdanja da se bilo kome, a posebno ne samo jednoj grupi zaposlenih, u ovom slučaju ženama, visina otpremnine odredi *nametanjem načina* na koji će one obezbediti svoju egzistenciju.

Argument da žena može da ode u penziju pre muškarca i da joj stoga treba isplatiti manju otpremninu, isto je tako neprihvatljiv kao i argument da ženu može da izdržava suprug ili otac i da joj stoga otpremnina nije ni potrebna. Takvo rezonovanje je potpuno u suprotnosti sa svim normama o ravnopravnosti muškarca i žene koje su ugrađene u naš pravni poredak. Ali ono je u suprotnosti i sa opštim intencijama reforme i procesa privatizacije čiji cilj svakako nije da stvori armiju penzionera i penzionerki već dinamičnu privredu sa što većim brojem zaposlenih. To se svakako neće postići koristeći pravnu akrobatiku da se što veći broj radno sposobnih ljudi primora da se povuče sa tržišta rada. To je, uostalom, u suprotnosti i sa kretanjima u Evropskoj uniji gde se ide na produžavanje radnog veka i povećanje broja žena na tržištu rada.

Zaključak:

1. Ustavom zagantovano pravo na rad jednako je i za muškarce i za žene, što je našlo svog odraza i u Zakonu o radu.
2. Različite visine otpremnine za muškarce i žene u suprotnosti su sa ovim ustavom zagantovanim pravom.
3. *Diferencijacija koja je napravljena pozivajući se na Zakon o penzijama neodrživa je iz sledećih razloga: mogućnost da žene ranije ostvare pravo na penziju predviđena je kao priznanje ženama za izuzetne napore koje imaju zbog svoje uloge žene i majke i ta prednost se nikako ne može koristiti na njihovu štetu. Odredba o mogućnosti ranijeg odlaska u penziju, koja je jedan oblik pozitivne diskriminacije, pretvorena je u najvulgarniji oblik negativne diskriminacije i poslužila kao izgovor da se ženama isplaćuju manje otpremnine. Drugim rečima, Zakon relevantan za određivanje visine otpremnine ne može biti Zakon o penzijama (tačnije zloupotreba ovog Zakona) već Zakon o radu i, razume se, ustavno načelo ravnopravnosti muškaraca i žena.*

Grupa žena iz Ženskog centra Užice

Република Србија
Министарство рада, запошљавања
и социјалне политике
Сектор инспекције рада
Одељење инспекције рада
за Златиборски округ
Бр:380-117-1350/05-04
Датум :16.05.2005. године
Ужице

- Женском центру Ужице –
- Председнику Управног одбора г-ђи Радмили Гујаничић –
Ул.Момчила Тешића бр.14

ПРЕДМЕТ: Обавештење

Поводом Вашег обраћања Министарству рада, запошљавања и социјалне политике у име жена запослених у «Импол - Севал» а.д. Севојно, а због кршења женских и људских права обавештавам Вас да је Инспекција рада Златиборског округа извршила надзор у предузећу.

Извршен је увид у Одлуку 5/12 од 05.05.2005.године и Одлуку 5/12 од 24.01.2005.године. Одлуке су акт реализације социјалног програма сходно Уговору о продаји Предузећа за запослене који добровољно напусте Предузеће.

Радни однос се раскида на захтев запослених, осим тога потребно је да извршни директор одговарајуће организационе целине да сагласност за раскид радног односа по овом основу.

По Уговору о продаји–предузећа до 2007.године Предузеће «Импол - Севал» а.д нема право да отпушта раднице по основу технолошког вишка.

Општи критеријум висине накнаде радницима који добровољно напусте Предузеће је година радног стажа запослених. Разлика између накнаде за мушкарце и жене појављује се из разлога што мушкарци и жене остварују право на старосну пензију различитом дужином стажа осигурања сходно члану 19. Закона о пензијско инвалидском осигурању («Сл.гл. РС» бр 34/2003).

Доста запослених жена у овом Предузећу има преко 35 година стажа осигурања и преко 53 године живота. Оне и даље раде у овом Предузећу и могу да поднесу захтев за споразумни раскид и да добију једнократну накнаду и одмах би оствариле право на пензију.

Међутим мушкарци са истим бројем година стажа осигурања уколико се одлуче да добровољно напусте Предузеће не могу остварити право на пензију.

Сходно напред изнетом, мишљења сам да нема основа за интервенцију Инспекције рада по овом предмету,тј, да нема дискриминације жена у Предузећу «Импол - Севал» а.д. Севојно.

Начелнице инспекције рада
Момо Мишевић

VI Institucije koje se bave sprovođenjem i zaštitom ekonomskih i socijalnih prava

- **Agencija za mirno rešavanje radnih sporova**

Omladinskih brigada 1, Novi Beograd

Tel. 011/3131-416

- **Ministarstvo rada i socijalne politike**

- **Sektor za rad**

Nemanjina 22-24, Beograd

Tel. 011/3631-164

- **Ministarstvo rada i socijalne politike**

- **Inspektorat za rad**

Ruzveltova 61, Beograd

Tel. 011/3293-025, 011/3293-013

- **Ministarstvo rada i socijalne politike**

- **Uprava za bezbednost i zdravlje na radu**

Terazije 41, Beograd

Tel. 011/3347-391

- **Ministarstvo pravde**

Nemanjina 22-26, Beograd

Tel. 011/3616-548

- **Sindikati**

- **Sudovi**

- **Pravna pomoć pri opštinama**

VII Centar za demokratiju

Centar za demokratiju osnovao je 1994. godine profesor Dragoljub Mićunović, sa grupom istaknutih srpskih intelektualaca.

Centar je nevladina, nestranačka i neprofitna organizacija koja doprinosi razvoju modernog demokratskog društva u Srbiji jačanjem ljudskih i institucionalnih kapaciteta kroz istraživačke, edukativne i razvojne programe i unapređenjem ostvarivanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

Naši CILJEVI

- Razvoj demokratskog civilnog društva u Srbiji
- Razvoj demokratskih institucija, pre svega razvijanje modernog parlamenta, nezavisnog sudstva i moderne državne administracije i slobodne javnosti
- Integracija Srbije u Evropsku uniju
- Stvaranje demokratske političke kulture, tolerancije i dijaloga kao osnovnog sredstva za rešavanje sporova u društvu
- Uspostavljanje vladavine prava u Srbiji
- Unapređivanje i zaštita ljudskih i građanskih prava
- Uspostavljanje otvorenog tržišta i razvoj socijalno odgovorne države

Naše AKTIVNOSTI

- Sprovođenje programa za reforme i strateški razvoj našeg društva i razvoj reformske politike i planiranje razvoja
- Edukacija o Evropskoj uniji i procesu pridruživanja
- Programi za mlade
- Stručno usavršavanje za profesije koje imaju ključnu ulogu u sprovođenju reformi i tranzicije našeg društva (poslanici, sudije, državni službenici i dr.)
- Edukacija aktivista i funkcionera političkih stranaka, nevladinih organizacija i sindikata
- Programi za razvoj nevladinih organizacija
- Izdavanje publikacija

CILJNE GRUPE i korisnici sa kojima najčešće radimo

- Predstavnici lokalnih vlasti
- Aktivisti političkih stranaka, nevladinih organizacija i sindikata
- Studenti, mladi
- Sudije i sudska administracija
- Žene na javnim funkcijama
- Zaposleni u državnim institucijama
- Žrtve tranzicije i osetljive grupe

Kampanja Snaga društvene odgovornosti Država, biznis i građani za ekonomska i socijalna prava

Da li znate koja su vaša ekonomska i socijalna prava?

Promocija važnosti poštovanja i zaštite ekonomskih i socijalnih prava, posebno prava u sferi zapošljavanja, rada i radnih odnosa glavni je cilj kampanje "Snaga društvene odgovornosti" koju od marta 2007. do septembra 2008. godine realizuje Centar za demokratiju.

Nizom aktivnosti u okviru kampanje biće obuhvaćeni biznis sektor, vlada, civilni sektor i opšta javnost, s namerom da se poveća odgovornost i zalaganje za poštovanje, ostvarivanje i promociju ovih prava, poveća kapacitet NVO za monitoring, kao i ojača svest opšte javnosti o važnosti poštovanja ovih prava.

Deo Kampanje koji je usmeren na zaposlene i opštu javnost nosi slogan „*Da li znate koja su vaša socijalna i ekonomska prava?*“ i ima za cilj da informiše građane o njihovim pravima i mehanizmima zaštite prava u ovoj oblasti. U tom smislu, kampanja je posebno usmerena na promociju prava na jednakost i zabranu diskriminacije u ostvarivanju ekonomskih i socijalnih prava kao i na pravo na bezbedne i zdrave uslove rada.

Realizaciju kampanje finansijski podržava *Evropska unija* kroz program „Evropska inicijativa za demokratiju i ljudska prava (EIDHR)“ i *Institut za održive zajednice* kroz program „Javno zagovaranje organizacija građanskog društva“ finansiranog od USAID-a.

CENTAR ZA DEMOKRATIJU

Maršala Birjuzova 16/III • Beograd • Srbija

Tel. 011/3229-985, 3229-925 • Faks 011/3223-321

E-mail: info@centaronline.org • www.centaronline.org

CENTAR ZA DEMOKRATIJU

info@centaronline.org • www.centaronline.org